

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

православље.срб ; www.pravoslavlje.rs

Излази 1. и 15. у месецу

1. мај 2013. године

2,5 КМ

Број 1107 Цена 90 динара

ISSN 0555-0114
9770555011004

Христос васкрсе!

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА
СВОЈОЈ ДУХОВНОЈ ДЕЦИ
О ВАСКРСУ 2013. ГОДИНЕ

ИРИНЕЈ

ПО МИЛОСТИ БОЖОЈ

ПРАВОСЛАВНИ АРХИЕПИСКОП ПЕЋКИ,
МИТРОПОЛИТ БЕОГРАДСКО-КАРЛОВАЧКИ
И ПАТРИЈАРХ СРПСКИ, СА СВИМ АРХИЈЕ-
РЕЈИМА СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ,
СВЕШТЕНСТВУ, МОНАШТВУ И СВИМ СИНО-
ВИМА И КЋЕРИМА НАШЕ СВЕТЕ ЦРКВЕ:
БЛАГОДАТ, МИЛОСТ И МИР ОД БОГА ОЦА,
И ГОСПОДА НАШЕГА ИСУСА ХРИСТА, И
ДУХА СВЕТОГА, УЗ РАДОСНИ ВАСКРШЊИ
ПОЗДРАВ:

ХРИСТОС ВАСКРСЕ – ВАИСТИНУ ВАСКРСЕ!

*...Нећеш оставити душу моју у агу,
ниши ћеш дати да Свети твој види труљење*
(Пс 15,10)

Заиста је истинита ова реч пророка Божјег којом нам благовести светли празник Христовог Васкрсења, празник велике хришћанске радости и духовног весеља. Ако постоји дан међу свим данима за радовање, то је данашњи дан – дан у који прослављамо Васкрсење Христа Бога нашега. Благодарећи овом светом дану, сви дани људски – од настанка па до краја света – добијају свој прави смисао, и све оно што се у те дане догодило и догађа добија своје право значење. Ако се одиграо догађај на који се може свести Хришћанство, онда тај догађај јесте Васкрсење Христово. Ако има празника на који се могу свести сви празници, то је, опет, Васкрсење Христово. Црква зато празник Васкрсења Христовог и назива *Празником над празницима*. А у цркви појемо: Ево дана који створи Господ! Радујмо се и веселимо се у њему! (Пс 117,24).

Васкрсење Христово је темељ Хришћанства, темељ Цркве, јер је њиме Господ потврдио Своје целокупно учење. До Васкрсења Он је учио о вечном животу; Васкрсењем је потврдио то Своје учење и доказао да је Он заиста Живот вечни. До Васкрсења, Он је учио о непрестаној љубави Божјој према људима; Васкрсењем је посведочио ту љубав, јер је ради човека победио највећег непријатеља људског – смрт. Да није вакрсао, Христос не би био ни Бог ни Господ, ни Спаситељ ни Искупитељ, већ обичан човек. Једино у светlostи Васкрсења Његовог постаје јасан и објашњив Његов живот на земљи и сва дела Његова. О томе Преподобни Јустин Ђелијски каже: „Одузмите Васкрсење

Христу, одузели сте Му Божанство, јер сте Му одузели оно што Га чини Богочовеком, и Спаситељем, и Васкрсењем.“ Тек Васкрсењем Христовим људи су стварно познали у Њему Богочовека. Без Христовог Васкрсења, вера хришћанска би била бесмислена и немогућа, јер би смрт, главни непријатељ рода људског, остала непобеђена. Ова истина омогућава Апостолу народу да каже: ...ако мртви не устају, то ни Христос није устао. А ако Христос није устао, узалуд вера ваша; још сме у пресима својим. Онда и они који уснуше у Христу, пројадоше. И ако се само у овоме живоју најдамо у Христу, јањији смо ог свију људи. Но заиста је Христос устао из мртвих, те постаде Првенац оних који су умрли (1. Кор 15,16-20). Христово Васкрсење даје смисао и небу и земљи, и човеку и људској историји. Клањајући се Живоме Богу, ми се клањамо и свом бесмртном, непролазном људском достојанству. Када је Христос вакрсао, свети квасац бесмртности ушао је у људску душу, у људско биће и у људски ум, и обасјава човека да би људски живот задобио вечни смисао и вечно значење.

Истина Васкрсења посебно снажно одјекује у нашем времену, препуном патњи и страдања – времену у којем се, као ретко када раније, поставља питање смисла и циља живота. Сведоци смо тога да је из дана у дан све више усамљених и остављених; толико је домова без топле људске речи, толико је деце лишено родитељске пажње и љубави. Пуне су болнице страдалника, оних који болују телом и душом. Појаве као што су насиље, терор, пљачка

туђе имовине, невиђен немир који је данас завладао у душама људи широм света, склоност криминалу, угрожавање мира и среће других, произилазе из духовно опустелих и морално раслабљених душа, и то најчешће код младих људи који се губе пре него ли и нађу неки пут у живот. Себичност и непоштење и данас, као и јуче, уништавају сваки прави живот у заједници, заједничко добро и имовину. Неповерење и грамзивост, насиље и отимање туђег, угрожавају личност и њену сигурност и достојанство.

За человека нема веће тајне и непознанице од постојања зла у свету. Понекад нам се чини да се оно толико склупчalo и згуснуло да га можемо сасвим јасно видети, готово опипати. Зло наступа спектакуларно, оно воли да се експонира и да напуни све штампане и електронске медије поруком: ја сам непобедиво – живот је бесмислен јер у њему ја владам. Оваква порука указује на догађаје Великог Петка: зло не влада само земљом, већ је јаче и од Бога, јер и Њега Самог може да отера у гроб – поручује нечастиви, не схватајући да Христос смрћу Својом побеђује смрт.

Од када постоји, човек читавог живота жуди за миром, срећом и успехом у животу. Воли да буде признат и познат, да чини дела која ће га надживети, да иза себе остави своје име. И крајње обичан човек, а не само обдарени, геније и светска величина, ужива када неко хвали нешто његово, или се диви његовом поступку. Врло често, међутим, у животу не успевамо, нисмо срећни, нити умемо дар Божји до краја да употребимо на добро. Многобројни су они који иза себе остављају више дана са мукама и немирима, него ли они са много дана среће и спокојства.

Да ли је то тако због тога што је зло јаче од нас, или зато што не умемо да живимо? Шта нам недостаје да бисмо и ми били срећни? Одговор је Хришћанима познат: на првом mestu је да научимо истински voleti, а на другом, да научимо довољно праштати. Никада човек не може досегнути истинску висину као када воли и из љубави даје себе. Такође, висини стреми и када прашта и када се у праштању не осврће на увреде. Никада човек не личи толико на Бога као када моли Бога за опроштај, и брата да му опрости. Љубав и праштање пружају човеку неизмерну радост. Човек је највећи када схвati да се свака рђава реч коју упути другоме враћа њему и повређује га. Не можемо другом да нанесемо зло, а да пре тога не повредимо себе. Све што отрпимо и праштањем поравнамо даје нам снагу да победимо, било шта да је у питању. *Блажени миротворци, јер ће се синови Божји назвати* – рекао је Спаситељ наш (Мт 5,9); а миротворци су сви људи великог срца који воле и који праштају.

Живот је леп само када је прожет љубављу, а осмишљен је само онда када се са љубављу уносимо у туђи живот, када смо заједно са гладнима и жеднима, са сиромашнима и прогнанима, када смо и

у тамници са осуђеницима. Љубав није само огњена реч. Љубав је сила Божја само када је прожета и испуњена жртвом, давањем себе за другог, за добро другог. Живот са смислом је позив на љубав, на служење Богу и сваком човеку. Докле год живот будемо схватали као служење себи, у свету ће владати сукби, немири и ратови. Када човек прихвати да је позван да себе даје за опште добро свих људи, и да свој таленат умножава тиме што га раздаје за добро ближњег, и сваки пут када учини добро дело, он предокушамо Царство Небеско у историји.

У великој и свеобухватној Тајни Божанске Љубави, прожете Вајсрењем Христовим, открива се и остварује Тајна Цркве Христове, у коју су позвани сви људи и сва створења Божја. Часни Крст, који је Равноапостолни Цар Константин видео на небу и под чијим знаком је пре 1700 година победио, својом вертикалом и хоризонталом укида све препргаде међу људима и створењима, и сабира све човечанство у једну заједницу, јединствени живи организам који је призван на вечност и непролазност Царства Божјега.

У тој заједници, сабраној око Вајсрглог Христа, *нема Јелина ни Јудејина ..., роба ни слободњака, неће је све и у свему Христос* (Кол 3,11). Зато ми православни Хришћани исповедамо *Једну, Свету, Саборну и Апостолску Цркву*, један Божји Народ сабран око Христа са свих крајева земље, из свих народа у свим временима.

Из овог произилази да је неопростив грех темељити Цркву, у овом и у оном свету, било васељенску било помесну, на било чему или било коме другом, изузев на Вајсрлом Христу и Његовом Часном Крсту. Црква је утемељена на Христу као крајеугаоном Камену, на Пророцима, Апостолима и Светим Оцима, и испуњена је светим Тајнама и светим врлинама. Своје устројство и историјски поредак заснива на тој својој унутарњој Тајни, призывајући свеземаљске народе да се крсте у име Оца, Сина и Светог Духа, и да држе све што је Господ заповедио Својим ученицима (Мт 28,19-20). Посебно наглашавамо да се Црква темељи само на Вајсрлом Спаситељу; јер, нажалост, и у наше време поједини људи – у незнанju или у злоумљу – покушавају да утемеље Цркву на себи, а тако разарају живи организам Цркве Божје, одводећи појединце у пропаст „Земље недођије“. Чувамо се, браћо и сестре и децо духовна, старих и нових идола! Живимо вечном истином Саборне Цркве Божје, која једини даје слободу од греха, ѡавола и смрти!

Утврдимо свој живот у Цркви на љубави и праштању! Имајмо на уму да ће Бог свима бити последњи Судија, и да ће Он мерити искључиво по мерилима добра, Богољубља и човекољубља. Ове вредности је неопходно следити у нашим животима – и то без изузетка, без оправдања и без изговора на лаке или тешке животне околности – уколико желимо да се сврстамо међу децу Божју.

Последња реч неће бити људска, већ Божја. Овај наук наших светих предака никада не заборавите ни ви, део Светог Саве, који сте расејани вољно и невољно по свим меридијанима, од Аустралије и Америке до Европе и Азије.

Позивајући вас све на Богољубље и човекољубље, део наша духовна, позивамо вас и да свагда останете уз Онога Који је победио сва страдања и искушења, Који је на крају победио смрт као нашег највећег непријатеља; да, остајући уз Њега, останемо душом и срцем и уз наш страдални народ на Косову и Метохији, и у свим крајевима земаљским где православни страдају због свог имена и своје вере у Христа, Који је рекао: *Не бојте се, Ја сам победио свети* (Јн 16,33).

Смрћу и Вајсрењем Господ је победио нашу смрт и подарио је људима непобедиву и неуништиву снагу, којој не могу одолети никакве силе овог света. Та се снага не испољава као зло – саморекламом и светском буком. Напротив, она се пројављује у миру, трпљењу, у привидним слабостима деце светlosti. Он Који је победио свет дарује снагу онима који су Његови, да и они побеђују миром и трпљењем страх у себи, као и своје неверје и маловерје; да побеђују сва насиља која се врше над децом Божјом; да одолевају насиљу, опет миром и трпљењем, сигурни да је Божја сила свевремена, а људска временена; да су све силе овога света долазиле и пролазиле док је Бог остајао, и светиња Његова остала, управно и непоколебиво. Тако је било, тако јесте, и тако ће бити. Ову истину из тамнице сведочи и Архиепископ охридски и Митрополит скопски Господин Јован, коме упућујемо речи љубави, утеше, охрабрења и наде да ће Вајсрењи Христос отворити очи и његовим прогонитељима.

Веријући у Вајсрење Христово, ми верујемо у непрекидно обнављање људског достојанства. Веријући у Вајсрење Христово и уопште вајсрење, ми верујемо у могућност вајсрења људског морала, стида и доброте! Само вера у Вајсрење може обновити веру и верност несебичној љубави. Само вера у бесмртност спаљује својим пламеном саможивост као лажно начело живота, откривајући да је у саможртвој љубави према Богу и ближњем излаз и спас из наше tame и свих наших безизлаза!

Браћо и сестре, део наша духовна, радујмо се Вајсломе Господу! Радујући се Њему, ми се радујемо самима себи јер постаемо вечни и бесмртни. Клањајући се Њему Вајсломе, ми се клањамо вечном животу! Причешћујући се Телом и Крвљу Његовом, постаемо једно са Њим и задобијамо живот вечни. У Вајсломе Христу откривамо све наше претке. Све што је добро у историји света и у историји нашега рода налази се у Њему, и постаје непролазно и неуништиво. У Вајсломе Христу ми смо у заједници са нашим Светима и они су са нама! У Вајсломе Христу правда

увек побеђује! Њиме и у Њему она ће победити и у наше дане! Ако је Вајсрењи Христос са нама и ми са Њим, онда – ко ће против нас? Са овим мислима и жељама, ми вас поздрављамо најрадоснијим поздравом:

ХРИСТОС ВАЈСРЕЊЕ – ВАИСТИНУ ВАЈСРЕЊЕ!

Дано у Патријаршији српској у Београду, о Вајслу 2013. године.

Ваши молитвеници пред Вајслим Христом:

**АРХИЕПИСКОП ПЕЂКИ,
МИТРОПОЛИТ БЕОГРАДСКО-КАРЛОВАЧКИ
И ПАТРИЈАРХ СРПСКИ
ИРИНЕЈ**

Митрополит загребачко-љубљански **ЈОВАН**
Митрополит црногорско-приморски **АМФИЛОХИЈЕ**
Митрополит дабробосански **НИКОЛАЈ**
Епископ шабачки **ЛАВРЕНТИЈЕ**
Епископ зворничко-тузлански **ВАСИЛИЈЕ**
Епископ сремски **ВАСИЛИЈЕ**
Епископ бањалучки **ЈЕФРЕМ**
Епископ будимски **ЛУКИЈАН**
Епископ канадски **ГЕОРГИЈЕ**
Епископ банатски **НИКАНОР**
Епископ новограчанничко-средњезападноамерички **ЛОНГИН**
Епископ источноамерички **МИТРОФАН**
Епископ бачки **ИРИНЕЈ**
Епископ британско-скандинавски **ДОСИТЕЈ**
Епископ бихаћко-петровачки **ХРИЗОСТОМ**
Епископ осечко-пољски и барањски **ЛУКИЈАН**
Епископ средњоевропски **КОНСТАНТИН**
Епископ западноевропски **ЛУКА**
Епископ тимочки **ЈУСТИН**
Епископ врањски **ПАХОМИЈЕ**
Епископ шумадијски **ЈОВАН**
Епископ славонски **САВА**
Епископ браничевски **ИГЊАТИЈЕ**
Епископ милешевски **ФИЛАРЕТ**
Епископ далматински **ФОТИЈЕ**
Епископ будимљанско-никшићки **ЈОАНИКИЈЕ**
Епископ захумско-херцеговачки **ГРИГОРИЈЕ**
Епископ ваљевски **МИЛУТИН**
Епископ рашко-призренски **ТЕОДОСИЈЕ**
Епископ нишки **ЈОВАН**
Епископ западноамерички **МАКСИМ**
Епископ горњокарловачки **ГЕРАСИМ**
Епископ аустралијско-новозеландски **ИРИНЕЈ**
Епископ крушевачки **ДАВИД**
Епископ умировљени захумско-херцеговачки **АТАНАСИЈЕ**
Викарни Епископ хвостански **АТАНАСИЈЕ**
Викарни Епископ јегарски **ПОРФИРИЈЕ**
Викарни Епископ моравички **АНТОНИЈЕ**
Викарни Епископ липљански **ЈОВАН**
Викарни Епископ ремезијански **АНДРЕЈ**

ОХРИДСКА АРХИЕПИСКОПИЈА:

Архиепископ охридски и
Митрополит скопски **ЈОВАН**
Епископ полошко-кумановски **ЈОАКИМ**
Епископ брегалнички и мјестобљуститељ
Епархије битољске **МАРКО**
Викарни Епископ стобијски **ДАВИД**

ПРАВОСЛАВЉЕ 1107

2	Васкршња посланица
5	Садржај
6	Активности Патријарха
10	Обраћање држави Србији и српском народу поводом парафирања споразума у Бриселу
11	Косово и Метохија – наш темељ и наша колевка <i>Протојереј-ставрофор Саво Б. Јовић</i>
14	Заборав – друго убиство невиних <i>Олија Стојановић</i>
16	Однос философије и науке <i>Радован Бијовић</i>
18	Разговор са мр Небојшом Тумаром Свети Јефрем Сирин први пут са сиријског на српски језик <i>Блаје Пантелић</i>
21	Једанаест година од упокојења Епископа будимског Данила <i>Владимир Пекић</i>

22	Непролазне вредности Миланског едикта (други део) <i>др Мирко Сајловић</i>
24	1600 година Миланског едикта <i>Живорад Јанковић</i>
27	Зашто је Христос распет? <i>Бојан Бошковић</i>
30	Две параболе о крају света (Мк. 13, 28–37) <i>др Предраг Драјушиновић</i>
32	Разговор са кардиналом Куртом Кохом Са папом Франциском нови кораци ка јединству хришћана
34	Нови изазови <i>др Ксенија Кончаревић</i>
37	Икона на авангардан начин <i>др Биљана Цинџар Костић</i>
38	Santa Maria della Salute <i>Светлана Новићић</i>
40	Свет књиге

41	Вести из прошлости
42	Кроз хришћански свет
43	Из живота Цркве
46	Вјечнаја памјат

На насловној страни:

Христос васкрсе!

Фотографија: Ђакон Драган С. Танасијевић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Председник
Епископ бачки др Иринеј

Главни и одговорни уредник
Презентер мр Александар Ђаковац

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крутиковић

Фотограф
Дјакон Драган С. Танасијевић

Лектор и коректор
Борбе Остојић

Чланови редакције
Презентер др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар и август двоброј. Годишња претплата за нашу земљу је 1700 динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара. Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

Уплати не слати поштанском упутнициом!

Годишња претплата за иностранство:

Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP; авионаска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:

Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун, девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKURSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Srpska Pravoslavna Crkva, Kralja Petra 5, Beograd

Телефони: +381 11 30-25-116

Редакција: +381 11 30-25-113

Маркетинг: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-83-786

Претплата: pravoslavlje@spcrs.rs – редакција

e-mail: pravoslavlje@spcrs.rs – претплата

marketing.spc@gmail.com

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији. Текстови и прилоги објављени у „Православљу“ представљају ставove аутора.

Дизајн: Соба.рс

Графички припрема: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А.Д.

Дистрибутер: „Polydor“ д.о.о.,
Ломница 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 052/717-522, 011/2461-158

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)

ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ
Капеларије за сарадњу са црквама
и верским заједницама Владе Републике Србије

Званични пријеми

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је, 15. априла 2013. године, у Патријаршији српској у Београду бискупа бањалучког др Фрању Комарицу, у пратњи генералног викара Београдске надбискупије о. Леополда Рохмеса.

Патријарх српски Г. Иринеј примио је, 16. априла 2013. године, у Патријаршији српској у Београду г. Зорана Маринковића, генералног конзула Републике Србије у Аустралији.

Првојерарх српски је примио, 25. априла 2013. г., у Патријаршији српској у Београду представнике Срба са Косова и Метохије. У разговору су учествовали заменик директора владине Канцеларије за Ким г. Крстимир Пантић, начелник Косовско-митровачког округа г. Раденко Недељковић и председници општина Лепосавић, Звечан, Косовска Митровица и Зубин Поток – г. Драгиша Васић, г. Драгиша Миловић, г. Драгиша Влашковић и г. Славиша Ристић. Пријему је присуствовао Преосвећени Епископ рашко-призренски Г. Теодосије. По-

сле састанка са Патријархом, представници Срба са севера Косова и Метохије су се састали са председником Владе г. Ивицом Дачићем и првим потпредседником г. Александром Вучићем у згради Владе Србије.

Висока делегација из Данске, састављена углавном од црквених лица, налази се у посети Србији у времену од 2. до 28. априла 2013. године. На челу делегације је преузвишиeni Петер Сков-Јакобсен, бискуп Копенхагена и председник Савета за међуцрквене односе Данске Цркве.

Међу учесницима су и професор Универзитета у Копенхагену г. Карстен Фледелијус, иначе делегат ове Цркве при Генералној скупштини Конференције Европских Цркава за 2013. годину; двојица пастора из Копенхагена, један представник Министарства науке, као и један професор Универзитета у Борнхолму. Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је ову делегацију у Патријаршијском двору у Београду 25. априла 2013. г. и са високим гостима водио разговоре. Пријему су присуствовали гђа Мете Нилсен, амбасадорка Краљевине Данске у Србији, и Преосвећени Епископ ремезијански Г. Андреј, викар Патријарха Српског.

Наредних дана делегација ће посетити, између осталих, манастире Жичу,

Студеницу (разговори са архимандритом Тихоном и преноћиште), Грачаницу, Високе Дечане (разговори са архимандритом Савом), Пећку Патријаршију, да би у недељу 28. априла, после Божанске Литургије разговарали са Епископом липљанским Г. Јованом, викаром Патријарха Српског, игуманијом Февронијом и сестринством. У Призрену ће се делегација састати, такође у недељу, са Епископом рашко-призренским Г. Теодосијем и посетити Богословију Светих Кирила и Методија, манастир Светих Архангела и Богородицу Љевишу, као и Саборну цркву Светог Ђорђа.

Серијал „Ступови духовности“

Радио телевизија Републике Српске, у сарадњи са Епархијом будимљанско-никшићком, снимила је серијал „Ступови духовности“.

Телевизијске камере први пут снимиле су дио најстаријег српског државотворног простора из периода Немањића, простор данашње Епархије будимљанско-никшићке и њене најзначајније духовне и културно историјске просторе. Са благословом и у присуству Патријарха српског Г. Иринеја, а у оквиру обиљежавања осам вијекова од подизања Ђурђевих Ступова из Берана, 8. априла 2013. године у Парохијском дому Храма Светог Саве на Врачару одржана је јавна промоција документарног записа, на којој су говорили Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије, генерални директор РТРС Драган Давидовић, проф. др Веселин Драшковић, предсједник Удружења Кнез Мирослав из Београда, и ауторка серијала Мира Лолић Мочевић.

У име организатора, промоцију је отворио проф. др Веселин Драшковић подсећајући да је Удружење Кнез Мирослав

организовано у циљу очувања српског православног наслеђа, вјере, језика, писма и културе, као и посебне бриге о обнови Петрове цркве у Бијелом Пољу за коју је писано Мирослављево јеванђеље.

Епископ Јоаникије одликовао је Радио телевизију Републике Српске Архијераском граматом, за како је навео, показану дјелотворну љубав према Светој Цркви, нарочито због цјеловитог и стручног упознавања јавности с духовним и културним благом немањићких светиња.

Ауторка серијала Мира Лолић Мочевић је изјавила да је било веома изазовно радити на овом пројекту, који је припремала екипа од око петнаесторо људи.

На промоцији је приказан промотивни филм о серијалу „Ступови духовности“, којим су Епархија будимљанско-никшићка и Радио телевизија Републике Српске започели заједничке активности на обиљежавању великог јубилеја, 8 вјекова од подизања манастира Ђурђеви

Ступови, као и документарни запис „Ђурђеви ступови“ из серијала. У другом дијелу вечери музички програм извела је етно група „Траг“.

Извор: Епархија будимљанско-никшићка

Историјски музеј Србије

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј присуствовао је, 12. априла 2013. године, свечаном отварању обновљеног Историјског музеја Србије, у којем је постављена изложба „Карађорђевићи и Обреновићи у збиркама Историјског музеја Србије“. Обновљени простор Историјског музеја Србије отворио је председник Србије г. Томислав Николић, који је овој значајној националној институцији уручио Сретењски орден трећег степена за нарочите заслуге у области културних делатности, а поводом 50 година постојања и успешног рада.

У Покровској цркви

Патријарх српски Г. Иринеј служио је 14. априла 2013. године, на празник Свете Марије Египћанке, Свету Архијереску Литургију у Цркви Покрова Пресвете Богородице у Београду.

У Богословији Св. Кирила и Методија

У суботу, 13. априла 2013. године, Богословија Светих Кирила и Методија у Нишу била је домаћин високим гостима. Наиме, састанком везаним за рад Задужбине Симе Игуманова пред- ➔

седавао је Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј. Патријарха Иринеја је у Богословији дочекао домаћин, Епископ нишки Г. Јован, са ректором Богословијеprotoјерејем-ставрофором Милутином Тимотијевићем, као и професорима и ученицима ове средњошколске установе наше Цркве. Учешће на састанку узео је и Епископ rashко-призренски Г. Теодосије. Његова Светост је посетио и нишки Саборни храм и зграду Епископије.

Извор: Епархија нишка

Награде Града Београда

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј присуствовао је, 16. априла 2013. године, у Скупштини града Београда додели традиционалних годишњих награда Града Београда. Свечаности којом су започети *Дани Београда*, поред председника општина, одборника и директора јавних предузећа, присуствовао је и Епископ хвостански Г. Атанасије.

Исповест свештенства

Патријарх српски Г. Иринеј служио је 17. априла 2013. године Свету Литургију Прећеосвећених дарова у Цркви Светог Александра Невског у Београду. Повод литургијског сабрања били су исповест и братски састанак свештенства Архијерејског намесништва београдско-посавског.

У Патријаршији српској

Патријарх Иринеј началствовао је 18. априла 2013. године, Светом Литургијом Прећеосвећених дарова у Патријаршијској капели Св. Симеона Мироточивог. Уследила је исповест свештенства и запослених у Патријаршији српској, на ПБФ Универзитета у Београду, Академији СПЦ за уметности и консервацију и Богословији Светог Саве.

Сабрање свештенства

Његова Светост је служио 19. априла 2013. године Свету Литургију Прећеосвећених дарова у Цркви Светог Василија Острошког на Бежанијској Коси. Повод литургијског сабрања били су исповест и братски састанак свештенства Архијерејског намесништва београдско-посавског.

У славу Господњу

Патријарх српски Г. Иринеј посетио је 19. априла 2013. године, у пратњи председника Општине Земун г. Бранислава Пространа, Цркву Св. Атанасија Великог, која се гради у земунском насељу Плави хоризонти.

Сусрет Патријарха и председника РС

Предсједник Републике Српске г. Милорад Додик разговарао је 20. априла 2013. г. у Бања Луци са Његовом Светошћу Патријархом српским Г. Иринејем. Предсједник Републике Српске истакао је да је сарадња институција РС и СПЦ веома добра, и да постоји још начина и простора да се та сарадња прошири. Један од тих начина је да заједничким снагама држава и Црква убудуће више пажње посвете изградњи школа, дјечијих вртића и геријатријских центара.

С тим у вези, предсједник Додик је информисао Патријарха Иринеја да се планира изградња и оснивање православних гимназија у Бањалуци, Требињу, Источном Сарајеву, Бијељини и Добоју. Предсједник Додик упознао је Патријарха Иринеја и са политичком и економском ситуацијом у Републици Српској.

Патријарх српски Г. Иринеј казао је да се радује сваком доласку у Републику Српску, која, како је истакао Патријарх Српски, веома често свима бива добар примјер. Патријарх Иринеј је захвалио предсједнику Републике Српске на односу које институције Републике Српске имају према Српској Православној Цркви, и подржао иницијативу оснивања православних гимназија у Српској.

Састанку Патријарха српског Г. Иринеја и г. Милорада Додика присуствовао је и Епископ бањалучки Г. Јефрем.

Извор: predsjednikrs.net

У манастиру Раковица

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј служио је, 21. априла 2013. године, Свету Архијерејску Литургију у манастиру Раковица. Овом приликом Његова Светост је служио парастос српским патријарсима, Павлу и Димитрију, сахрањеним у порти овог београдског манастира.

Исповест свештенства

Патријарх Српски служио је, 24. априла 2013. године, Свету Архијерејску Литургију у Цркви Свете мученице Недеље у београдском насељу Велики Мокри Луг. Повод литургијског сабрања била је исповест свештенства Архијерејског намесништва београдског другог.

Градња Спомен-храма

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј присуствовао је, 25. априла 2013. г., седници Одбора за завршетак градње и унутрашње ureђење Спомен-храма Светог Саве на Врачару. Пре почетка седнице, Патријарх Српски је, у пратњи председника Одбора Митрополита црногорско-приморског Г. Амфилохија и чланова Одбора, посетио Храм и крипту, где се на лицу места упознао са радовима. Поред обимних грађевинских, у току су инсталатерски и поднopolагачки радови, као и припрема за фрескописање.

На седници одржаној у Парохијском дому Храма Светог Саве чланови Одбора су Патријарха Српског упознали са активностима и плановима у овој години.

Саопштење за јавност Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве

Обраћање држави Србији и српском народу поводом парафирања споразума у Бриселу

У Бриселу је парафиран текст споразума „о принципима нормализације односа“ између „Београда“ и „Приштине“, што је, свакако, еуфемизам уместо „Србије и Косова“, односно између председника Владе Србије и „председника Владе Косова“, иначе лица са потернице коју је расписала Србија. Неотклоњиви је утисак да се ради о потпуном повлачењу институционалног присуства Србије на територији њене јужне покрајине, о успостављању ограничених аутономије српске заједнице на простору северно од моста на Ибру у Косовској Митровици, у оквиру Тачијевог естаблишмента, и, самим тим, о посредном и прећутном, али ипак фактичком признавању постојања система државне власти на Косову и Метохији независног од постојећег државног устројства Србије. Ствар је отежана пристанком државног врха Србије на несметани процес „евроинтеграције“ Тачијевског Косова (без помена Метохије, која звучи превише православно и српски, али и без било каквог помињања Србије у том контексту), а нема никакве сумње у то да ће, после плаћања овако високе цене за фамозни „датум о почетку преговора“, и то преговора са непознатим бројем нових услова и са неизвесним исходом, цена за сам евентуални улазак у Европску унију бити и формално признавање „независног Косова“ од стране Србије и њена обавеза да не омета добијање столице „Косова“ у Уједињеним нацијама.

Како изгледа, посреди је пре чиста предаја него ли макар каква-таква продаја наше сопствене вековне и, у духовном и историјском смислу, најважније територије, темпирана од великих сценариста, иначе наших проверених пријатеља и савезника, за стоту годишњицу ослобођења историјске Старе Србије од петвековног робовања Османлијама (1389–1912/1913). Нама се чини да би, у односу на овакав споразум, и

подела територије била боље, праведније и одрживије решење. Такође се питамо шта је наша висока државна делегација тражила у Москви пре неколико дана ако је већ била спремна да прихвати „максимум могућег“, који је ипак мањи од „минимума пожељног“ са становишта елементарног државног и националног интереса Србије.

Имајући у виду све овде речено, а још више неизречено, али подразумевано, апелујемо на посланике у Народној скупштини Србије и на Председника Србије да, пред Богом, историјом српског рода и сопственом савешћу, измере и одмере своју моралну и историјску одговорност приликом одлучивања о давању или ускраћивању сагласности Србије као државе на овакав текст споразума.

Истовремено апелујемо на српски народ који је опстао и остао на својим вековним косовско-метохијским огњиштима и на сав остали српски род, ма где живео, да, каква год била одлука државног врха Србије, не призна диктат силе и неправде него да Косово и Метохију сматра, увек и заувек, својом земљом, не спорећи, ни на који начин, чињеницу да је то и земља оних Албанаца који у њој вековима живе заједно са Србима.

Црква ће, у сваком случају, остати са својим народом и у својим светињама на Косову и Метохији. То јој даје право и намеће дужност да упути овај апел.

АЕМ и Патријарх српски
ИРИНЕЈ сп.

Из Канцеларије
Светог Архијерејског Синода
доставља: Ейиской бачки Иринеј

Косово и Метохија – наш темељ и наша колевка

(Сећање на 17. март 2004. године)

Протојереј-ставрофор Саво Б. Јовић

О бележавајући ове године 1700 година од Миланског едикта, ми се сећамо светог цара Константина и његове свете мајке Јелене. У исто време, сећамо се и малог броја гороруких светих апостола, сучених са милионском, моћном и добро наоружаном Римском империјом која их је прогонила, мучила и убијала. Оваква истина би данас многе обесхрабрила и учинила немоћним, али вера апостола у Христа Живога и Бесмртнога, вера хришћанска, надвладала је туробне чињенице: за мање од триста година хришћани, иако малобрјнији од пагана, освојили су Римско Царство изнутра, и то без ору-

жане борбе! Сећајући се ових историјских чињеница, и ми верујемо да су промене могуће и да је, ако наша вера буде чврста, могуће и на Косову и Метохији мењати стварност на добробит свих који живе у овој јужној српској покрајини.

Када се сећамо 17. марта 2004. године, морамо бити свесни да говоримо само о једном логичном завршетку следа догађаја и о очевидности свега онога што се до тада прикривало, нарочито пак о одговорности оних под чијим покровитељством и пред чијим очима су наше богомоље спаљиване, а људи убијани и пртеривани са својих огњишта само због своје верске и

националне припадности. А све се то збивало на тлу Европе и на почетку 21. века! Рушење православних светиња на Косову и Метохији и прогон српског народа из историјске Старе Србије траје, иначе, више деценија, односно од почетка Другог светског рата 1941. године, а и вековима раније, са затишјем у периоду између два светска рата. Интензивније пак уништавање наше културне баштине почело је 1981. године паљењем конака Пећке Патријаршије, а настављено је у континуитету све до 1999. године, да би од те године – од натовске агресије, после које је уследио изгон неколико стотина хиљада српског и осталог ➤

неалбанског становништва – то уништавање све више добијало на снази и интензитету. Врхунац овога геноцида над културом јесте незапамћени погром 2004. године. Само тог 17. марта уништено је преко тридесет храмова и манастира који су подизани од 13. до 20. века.

Овде ћемо подсетити на њих како нам их заборав не би отео и како кроз заборав не бисмо и сами постали саучесници њихових рушитеља. Јер, док ове светиње буду биле у нашем памћењу, дотле ће и живети у нама и својим животом јачати наду да ћемо их обновити и да ће оне поново бити места у којима ће се верни народ сабирати на молитву, где ће се хранити светим Јеванђељем и у светом Причешћу сједињавати са вечно живим Христом Богом. Црква Светог Јована Претече у Пећи запаљена је заједно са парохијским домом. Храм Свете Троице у Ђаковици такође је запаљен са парохијским домом. Саборни храм Богородице Љевишке, као и храм Христа Спаса и Свете Недеље у Призрену, такође су запаљени. У овом граду спаљен је и Саборни храм Светог Великомученика Георгија, заједно са малим храмом у његовој порти, такође посвећеним овом светитељу. Нажалост, у овом царском граду запаљене су и зграде Епископије и Богословије Светих Кирила и Методија. Спаљен је и манастир Светих Архангела код Призрена. У Урошевцу је запаљена црква Светог цара Уроша, а у Косову Пољу црква Светог Николе. Спаљен је храм Светог Илије у Вучитрну, храм Светог Архангела Михаила у Штимљу, као и храм Светих апостола Петра и Павла у Истоку. Запаљен је храм Светог Саве у Косовској Митровици и храм Светог Архангела Михаила у Обилићу. Тако је прошао и храм Светог

Илије у Бистражину код Ђаковице, затим храм Светог Великомученика Лазара у селу Пискоте код Ђаковице, као и храмови у Доњој Шипашници, Брњици и Витини. У Бресју је запаљена црква Свете Катарине, а у Приштини црква Светог Николе. Овом светитељу била је посвећена и црква у Гњилану, која је такође запаљена. Затим је запаљен манастир Девич, као и црква Светог Николе у Белом Пољу. Запаљен је и храм Светог апостола Андреја Првозваног у Подујеву, а слика ломљења крста на његовој куполи обишла је сав свет, али се тај свет, нажалост, није много узбудио нити потресао због тога.

На срећу, остали су на Косову и Метохији још многи манастири и цркве у којима се поју свете Литургије и у којима се верни народ сабира и Богу моли. Остало је, Богу хвала, Пећка Патријаршија, вековно духовно средиште Православне Српске Цркве и народа, са светим моштима архиепископа пећких Никодима и Саве III, светих Петозарних мученика и других наших светитеља. Остали су Високи Дечани, који чувају мошти Светога Краља, Стефана Дечанског, а манастир Девич и даље чува мошти светог Јоаниција Девичког, док манастир Грачаница чува мошти светог Стефана Новог, пострадалог за свете иконе. Ту је и манастир Драганац, у којем се налазе мошти светог Јакова Персијанца, док су у манастиру Дубоки Поток мошти светих Бесребрника Козме и Дамјана.

Део моштију ових светитеља чува и манастир Зочиште. Ови манастири и храмови, као плодови светог живота наших предака, подизани како од појединача тако и од мноштва верних, у историји су постали солидарни са људима – страдали су, али и трају заједно са њима, чинећи тако Косово и Метохију олтаром Србије.

Свето Јеванђеље нас учи да *мудар човек зида кућу на камену, а безуман на јеску* (ср. Мт. 7, 24 – 26), то јест да свака добра грађевина креће од темеља. Наш идентитет почива на темељу нашег родног места, нашег краја у којем живимо, писма и језика којим говоримо и вере коју примамо од својих предака. Учвршћујући и надграђујући нашу веру, ми обликујемо и усавршавамо своје постојање. Наши темељи су на Косову и Метохији и они нису само духовни него, истовремено, и материјални. Не сведоче ли то, на најбољи начин, управо наше поменуте богомоље? Ови бисери јасно нам указују на то да брига за духовно јесте истовремено и брига за материјално, односно да брига за ванвремено јесте, у исто време, и брига за садашњост и за овај свет. Стојећи пред неком од косовских или метохијских светиња, сатима се можемо дивити њеној лепоти, њеној спољашњости; али кад уђемо

у њу, са фресака нам се обраћају светитељи у ванвременој лепоти. Док настављамо свој ход, бивамо урођени у православно богослужење, појање монаха или монахиња, мирис тамјана, пуцкетање свећа које сјаје као мали путокази. Није ли ово диван пример споја архитектуре и живописа, тојест материјалног које својом лепотом исијава духовно, опијајући и узносећи нас на небо? Истовремено, светитељи нас посматрају са фресака оним истим погледом којим су давно посматрали цара Лазара, краљеве Милутина и Драгутина, цареве Душана и Уроша и друге владаре наше славне прошлости.

Манастир је тако наша духовна и материјална ризница, она ризница која нас узноси у будући век, – у Царство Божје, – али и која нас подсећа да на тај пут нисмо кренули сами. Уз нас су и Свети Сава, и Симеон, и Милутин, и Лазар, и Душан, па и краљ Петар I који је током балканских ратова ослободио Косово и Метохију. Према томе, наши манастири су живи јер сабирају нашу прошлост и нашу садашњост, указујући нам на будућност Царства Божјег, Царства мира, правде и љубави Господа Исуса Христа. Ове светиње и свети Божји људи, који су Бога својим животом посведочили и које је Бог прославио, на челу са светим мучеником царем Лазаром Косовским, опомињу нас да не заборавимо чији смо, да не заборавимо Лазарево опредељење за Царство Божје. То је и наше опредељење и наш Косовски Завет. Упозорава нас да тај Завет није некакав посебан, Лазарев Завет. Напротив, то је Нови, Христов Завет, само што је изражен на српски начин и у нашем народном искуству. Косовски Завет нам доноси спасење јер је то уствари Завет који нам је донео и оставил Господ

и Спаситељ наш Исус Христос. То опредељење не важи само за честитога Кнеза већ и за сав народ. Зато и свети Владика Николај Жички вели да ће се *Лазаревим Завештом храниши и йојиши поколења, а га ће иしぜ-знуши затиштана властела и са њом дим што душе људске штује и умршављује*. А песник Јован Дучић сведочећи опомиње да је *косовско ојредељење српској народа и његов историјски јућ – јућ Богочовека Христа*. Према томе, избор светог цара Лазара није само његов избор већ избор свих нас који га прихватамо и за њега се опредељујемо. На тај начин је Лазарево опредељење свенародно опредељење које је доносило и доносиће плодове народу Лазаревом и свима који се определе за Царство Божје и његову правду.

Косовски Завет нас подсећа на то да је његова вредност у будућности, која је путоказ за садашњост. Људи без духовности и вере претварају се у звери једни према другима, а манастири без људи претварају се у „културне споменике“ и „музеје прошлости“. Косовски Завет јесте осведочено Православље које нас увек упућује да схватамо и прихватамо међузависност и повезаност људи у овоме свету. Упућени смо једни на друге. Без нас на Косову и у Метохији – светитељи у манастирима остаће сами: њихови погледи неће имати на коме да се зауставе, а они неће имати кога да поуче и оплемене. Остаћемо слепи јер нити ће они нас више наћи нити ћемо ми њих моћи видети. Неће бити потребе за насиљним ослепљивањем, на што нас подсећа Симонида из Грачанице. *Са мрачноћа зига, на јоцајалој и стваринској јлочи, сијају сага, шужна Симонида, Твоје већ давно искојане очи!* Али она нас и даље гледа, достојанствена и лепа. Гледаће нас све док бу-

де имала кога, док буде било оних који њу гледају.

У табору честитога Кнеза погинули су многи српски витезови борећи се за Краљеви часни и слободу златну. Својом крвљу натопили су косовску земљу, из које вековима расту црвени божури. Они нас штите својим молитвама. И не само они већ и многи други свети из рода нашега који су се подвизавали и Богу молили у светињама на Косову и Метохији, позивајући нас на незaborав. Зашто је Косово за нас тако важно? – питаће неко и после реченог. Одговор је једноставан: због будућности и жеље да своју кућу градимо на чврстом темељу – на камену. Уколико се одрекнемо Косова и Метохије и уколико на њему, не дај Боже, нестане нашег народа, како ћемо и на чему утемељити грађевину нашег црквено-народног бића за будућност?

Као хришћани и као људи, ми увек бирамо да стварамо, да градимо. Чињенице су пред нама, истина је са нама, а вера увек у нама – вера да се можемо мењати и да ниједно зло не може бити вечно. Нажалост, неки међу нама нису тога свесни и још мисле да је храброст рећи да је Косово изгубљено, али их морамо подсетити – и увек подсећати – на истину да је данас већа храброст рећи да нам Косово и Метохију отимају. Кајем оштимају јер да су их отели, онда не би имали потребе да са нама данас преговарају. Зато, ако будемо веровали, ако будемо бољи него што јесмо, ако будемо више бринули о Србима који су остали и опстају на Косову и Метохији, ако се будемо више залагали за наш народ који је са Косова и Метохије претеран и за његов повратак на прадедовска огњишта и ако наши потомци буду били бољи од нас, онда ћемо бити достојни ове наше свенародне колевке у којој смо одњихани и чијим епом смо задојени.

Сећање на жртве геноцида

Заборав – друго убиство невиних

Олга Стојановић

У свим земљама фашистичке коалиције концентрациони логори претворени су у меморијале, као опомена човечанству. У Јасеновцу су сви објекти логора срушени, све је сравњено са земљом и обрисани су трагови усташког злочина.

Многобројне делегације одале су почаст невиним жртвама и положиле венце на Спомен-подручје код Доње Градине, на подручју општине Козарска Дубица, 22. априла 2013. године на Дан сећања на пробој мале групе преживелих јасеновачких логораша (22. април 1945. године), у који је кренуло, од укупно 1073 логораша, њих 600, а преживео је 91 логораш. Систем логора смрти такозване НДХ обухватао је око 80 логора на територији данашње Републике Хрватске и Босне и Херцеговине, а највећи је био јасеновачки систем логора смрти један од највећих и најстрашнијих логора у поробљеној Европи, који историчари називају и „српски Аушвиц“. У том злогласном логору, током Другог светског рата, страдало је, према проценама које је на основу првих ексхумација извршила државна Комисија ФНРЈ, а које је потврдио и Центар „Симон Визентал“, 500 000 Срба, 80 000 Рома, 32 000 Јевреја и неколико десетина хиљада антифашиста различитих националности. Независна

У центру Загреба, на Цвјетном тргу, у склопу акције „Архитектура сећања“ градона-челник Загреба Милан Бандић и председник Српског народног већа (СНВ) Милорад Пуповац отворили су 15. априла 2013. године павиљон за обележавање годишњице пробоја из Концентрационог логора Јасеновац. Тема павиљона, је покушај пробоја 670 логораша Јасеновца, 22. априла 1945. Из СНВ је саопштено да се пројекат реализује кроз програм Већа српске националне мањине Града Загреба, а његов циљ је допринос култури сећања.

држава Хрватска је у једном надмашила нацисте – била је једина држава која је имала посебне логоре за децу – Сисак и Јастребарско, кроз које је прошло 33 000, а на тој крвавој земљи је убијено њих близу 20 000, до 14 година старости.

Овог априла, на историјски дан сећања, одржана је и седница Организационог одбора за обележавање сећања на жртве усташког геноцида у Доњој Градини. „Циљ организовања помена у Доњој Градини је (традиционална комеморација жртвама у Јасеновцу била је заказана за 21. април, али је,

због поплава, одложена за 12. мај 2013. године), интернационализација истине о којој се годинама говори, како се оно што се десило у Доњој Градини и Јасеновцу никада више нигде не би поновило, – рекао је том приликом члан Организационог одбора и шеф кабинета премијера Републике Српске Драшко Милиновић.

И члан Председништва БиХ Жељко Комшић и министар иностраних послова Свен Алкалај положили су венце на спомен-подручју Доња Градина и одали почаст свим жртвама логора у Јасеновцу. „Нор-

Дан сећања на жртве холокауста

Дан сећања на жртве холокауста и геноцида који су починиле хрватске усташе и немачки нацисти над Србима, Ромима и Јеврејима за време Другог светског рата обележен је, 22. априла 2013. године, полагањем венаца код споменика Жртвама геноцида у логору Старо сајмиште. Централну комеморативну свечаност предводила је министарка здравља Славица Ђукић Дејановић. На територији Србије највећи логор је био Бањица који је под управом Специјалне полиције квислиншке владе Милана Недића формирао немачки Гестапо и у коме је ликвидирано око 80.000 људи.

Кроз логор „Старо сајмиште“ који се налазио на територији тадашње НДХ, прошло је око 100.000 људи, од тога је у самом логору убијено 20.000, највише Јевреја, а још толико на стратиштима око града. Више од 50.000 људи одведен је на пут без повратка у логоре смрти Бањица, Трепча, Јасеновац и даље у Норвешку, Грчку, Немачку, Польску и Аустрију.

Комеморативној свечаности су, осим преживелих затвореника, присуствовали и дипломатски представници Израела и СР Немачке у Србији, представници Савеза јеврејских општина Србије, представници ромске националне мањине, шеф делегације ЕУ у Србији Венсан Дежер, као и представници градске управе.

Амбасадор Израела у Србији Јозеф Леви рекао је да је то једно од највећих места страдања Јевреја, Срба и Рома у Србији и да су на Старом сајмишту углавном страдале жене и деца. Он је подсетио да су са ове локације људи одвожени у „душегупкама“, специјалним возилима са аутогасом, гушили су их у вожњи кроз Београд и сахранавали у Јајинцима.

Овај дан, 22. април на посебан начин симболизује једничко страдање српског и јеврејског народа у Другом св. рату. Преостали Јевреји, њих 750 слабо наоружаних у Варшавском гету, су две године пре јасеновачког пробоја, 22. априла 1943. године, подигли устанак против нацистичких окупатора, који су становнике Варшавског гета слали у логоре смрти, пре свега Аушвиц. После жестоких и херојских борби устаника, побуна је угашена у мају, Гето је сравњен са земљом, а његови становници побијени – 13.000 Јевреја током и после борби, а преосталих 50.000 у Аушвицу и Треблинки.

Јасеновачка страва трајала је од августа 1941. године, па све до 22. априла 1945. године. Завршетком Другог светског рата са концентрационим логором Јасеновац дешава се оно што се није десило ни са једним другим логором. Наиме, у свим земљама фашистичке коалиције концентрациони логори претворени су у меморијале, као опомена човјечанству. У Јасеновцу су сви објекти логора срушени, све је сравњено са земљом и обрисани су трагови усташког злочина.

Главни кривац за неистражен број жртава холокауста међу Јеврејима, али и за умањен број жртава геноцида над Србима је бивша социјалистичка Југославија, јер се учила погрешна историја и отворено се опструисала и лажирала свака конкретна истрага. До 1948. године све земље су донеле званичне процене о броју жртава, основале институте, радиле на том питању. „Код нас таква институција, након гашења Комисије за истраживање жртава, није остала и зато нам се историја понавља“.

*Владика лиљански
Јован (Булибрк)*

малном човеку тешко је да прихвати шта све људи људима могу да чине, чак је мало то назвати зверствима, јер чак ни звери не раде то зверима, животиње то не раде животињама“, рекао је Комшић.

Ђорђе Миховиловић из Меморијалног центра Јасеновац, рекао је, истога дана, на трибини „Поименична идентификација жртава Другог светског рата – КЦЛ Јасеновац“, одржаној у дворани Српског културног друштва „Просвјета“ у Загребу, „да се у Јасеновцу

убијало до задњег часа. Крајем марта у логор су стигла два транспорта, један из затвора Лепоглава, а други из Сарајева, где је пре тога много људи похапшено. Сви они побијени су одмах након што су возови стigli, а затим спаљени.“ На истој трибини говорио је и Драган Цветковић из београдског Музеја жртава геноцида. Наводећи да је у Јасеновцу убијено око 21 одсто српских цивила који су страдали у НДХ, Цветковић је указао да су Срби страдали и у другим логори-

ма, „али још више на стратиштима, масовним покољима, или на друге начине“.

Одабрани одломци из књиге о. Радована Биговића
*Од Свечовека до Богочовека: хришћанска философија
 владике Николаја Велимировића*

– Владика Николај о философији, науци и теологији –

Однос философије и науке

Радован Биговић

Већ је напоменуто да се Николај овим питањима не бави на систематичан и консеквентан начин. То су углавном успутне мисли и идеје разасуте по његовим радовима. Чини се да не би допринело бољем разумевању уколико би се од тих разбацих мисли и идеја правила вештачка, доследно изведена теорија. Зато ћемо се осврнути само на неке најинтересантније Николајеве мисли о овој проблематици. Будући да се понегде срећу опречни ставови о истим стварима, изненадимо и једне и друге тамо где је то неопходно.

Иако никде експлицитно не дефинише философију и науку, ипак се може закључити да им придаје уобичајена значења. Философија је теоријско и кохерентно мишљење (мишљење мишљења). Она тражи истину у самом мишљењу а наука у природним стварима и њиховим узајамним односима. Оно што им је заједничко јесте усмереност на овострану реалност и немоћ да прекораче границе природног света. Оне не само што не допиру до Вечне Истине већ су неспособне да одгонетну и тајну вештаственог света. Људски разум, ако је одвојен од Бога, сам по себи је трагичан, а тиме и философија и наука, јер им је он једини инструмент (*Мисли о добру и злу*, 515). По својој природи разум

је увек склон самообману и редукцији мноштва ствари на једну. Ту његову особину Николај назива „букалношћу“ (*испо*, 515). Та буквалност разума манифестије се у тежњи да се „један нижи свет схвати пространјим од осталих виших светова, или пак када све више светове види садржане у том нижем свету“ (*испо*, 515). Аутономни људски разум и ум имају још једну карактеристику која их спречава да буду поуздана извори знања и истине. То је „вратоломност“ (*испо*, 515). Она се огледа у склоности да разум не види или прескаче поједине светове, што има за последицу непознавање целине света (*испо*, 515).

Целину света чине четири света: природни, морални, духовни и божански (*испо*, 515). По Николају, то нису четири света у супстанцијалном смислу, већ само један. Природни свет (свет феномена и појава) је акциденталан, а управо је тај свет доступан научном знању. Ако се, захваљујући буквалности разума, тај свет представи као једино постојећи, онда је напросто реч о лажном сазнању. Будући акциденталан, природни свет има своју суштественост у моралном свету, морални у духовном, а духовни у божанском. Према томе, свако истинито сазнање мора да обухвати целину, а то наука и фи-

лософија нису у стању, и зато су њихова знања релативна, парцијална и хетерогена. У свом огревољеном свету људи су склони томе. Склони су да целину света замене деловима. Труд пак који улажу да сазнају делове, а не целину, узалудан је.

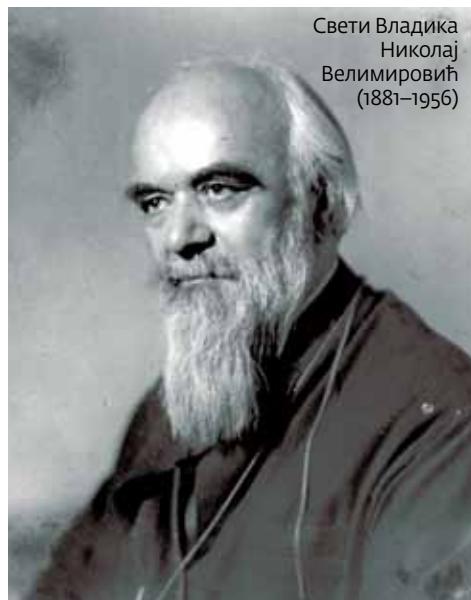
„Узалуд људи траже смисао једне твари у њој самој, или смисао свих видљивих твари у њиховој укупности. Нити су га нашли, нити га налазе, нити ће га наћи. Без творца твари ништа се не да осмислити, ништа разумети. Помаграна без и изван Бога свака је твар за нас тама; светлост у светlostи Бога“ (*Размишљања*, СД IX, 743). Ограниченошт и недовољност природних знања произлази из делимичности и ограниченошти самог материјалног света. Само тај свет (део целине света) не може да задовољи човека (*Мисионарска љисма*, СД VIII (205), 221). То знање се односи на део, зато је оно незнање, јер део није исто што и целина (*Човече, Бог ти ће познаје*, СД XI, 393–394). Научном методу и знању је крај где је крај и феноменалном свету. Помоћу имагинације, алегорија, интуиције и логичног закључивања, философија делимично прекорачује те границе, али ни она не обухвата тоталитет (*Религија Његошева*, 96).

Хипотетичност и релативизам природних знања произлазе и из

Протојереј-
ставрофор
Р. Биговић
(1956–2012)

Свети Владика
Николај
Велимировић
(1881–1956)

чињенице да свет није статичан. Свет је динамичан, у непрестаном је настајању и промени. Сваког дана је нов. Сваки нови дан је ново чудо – ново стварање света (*Мисли о добру и злу*, 758). Зато научне истине не могу да буду општева жеће. Пошто је свет у непрестаној промени, у настајању и нестајању, са његовим променама се мењају и научна знања о њему.

Човек се никад не задовољава описивањем феноменалног света, већ стално настоји да проникне и у оно што је иза појава. Тим питањима се бави философија.

Она одговара на питање шта је свет у својој суштини.

Философија је „ореол науке“ (*исто*, 757), њена синтеза, али исто тако и њена основа. Све науке се директно или индиректно ослањају на једну – метафизику. Ти метафизички ставови дају перспективу и усмеравају науке. Без тога би науке биле уске и прозаичне (*исто*, 757). Философија је „теферић науке“ (*исто*, 757) и њен „седми дан“ (*Религија Његошева*, 96). Наука је агрегат који ради и показује плодове свога рада, философија је „висока госпођа“ (*исто*, 757) која убира плодове тога рада. Модерна философија живи од „Платона, Аристотела и других јелинских незнабожачких философа“ (*Излаг Исток и Запада*, СД V, 802). Историја философије је „историја

највећих заблуда у прошлости човечанства“ (*исто*, 802). Од световних философија Николај је највише ценио стоицизам, првенствено због његовог моралног учења. Он му се чини племенит, узвишен, човекољубив и пространогруд (*Брод на Шаласима*, СД II, 262). У односу на остале философске системе стоицизам је без премца, али га ни он не задовољава. Интересантна је паралела коју Николај поставља између стоицизма и хришћанства. Стоицизам је мислени философски систем, хришћанство религија. Стоицизам је теорија, хришћанство искуство (*исто*, 263). Стоицизам говори о безличном Богу, хришћанство о оваплоћеном Логосу о личном Богу (*исто*, 263). За стоицизам је бесмртност само мисаони поступат, за хришћанство емпиријско искуство, јер оно види „оживљене мртве“ (*исто*, 263–264). Стоицизам теоријски велича врлину, хришћанство је пуно мученика врлине (*исто*, 264). Стоицизам говори о животу: „дођох, видех и отрпех“, а хришћанство: „дођох, видех и победих“ (*исто*, 264). Стоицизам је књига, хришћанство живот. Стоицизам је сумња озарена пурпурном слутњом, а хришћанство Јеванђеље, блага вест о осећеној и доживљеној радости.

Стоицизам је фатализам до резигнације, а резигнација до са-

моубиства. Хришћанство је хероизам до Крста. Стоицизам је светлост коју човек посматра, хришћанство светлост којом човек хода и живи (*исто*, 264).

Настављајући даље с поређењем, Николај истиче, с једне стране, религиозну димензију стоицизма, а с друге, философску димензију хришћанства. Уколико је стоицизам искуство, утолико је он религија, а уколико је хришћанство теорија и спекулација, утолико је оно философија (*исто*, 264). Премда је овде само реч о односу стоицизма и хришћанства, иста паралела се може повући уопште између философије и хришћанства.

Када се мало више удоби у ова размишљања, види се да Николај не вреднује философију и науку узете саме за себе. Он се, у ствари, пита шта оне значе за коначну судбину човека, и долази до закључка да као такве не значе ништа, јер му не откривају праву Истину. Он све посматра из есхатолошке перспективе и са сотириолошког аспекта. У том контексту његова размишљања и треба вредновати и посматрати.

Извор: Р. Биговић, *Од Свечовека до Богочовека: хришћанска философија владике Николаја Велимировића*, Друштво Рашка школа, Београд (1998), стр. 126–130.

Разговор са мр Небојшом Тумаром, сириологом

Свети Јефрем Сирин први пут са сиријског на српски језик

Разговарао Блајоје Пантелић

Небојша Тумара је једини сириолог у Србији, и ових дана је, по први пут на нашем језику, објавио превод две књиге Светог Јефрема Сирина, оца Цркве који нам је до сад био познат у преводима из друге или треће руке. Ово иначе нису први Тумарини преводи са сиријског; прва књига коју је превео са тог језика је *Учење апостола Адаја* (Отачник, Београд 2010), а пре ње је у часопису *Отачник* објављен његов превод Абрахатове беседе „О вери“, што је, колико је познато, први икада урађени превод са сиријског на српски језик. Осим са сиријског, Небојша Тумара активно преводи и са јеврејског, и до сада је превео неколико књига Старог Завета. Такође, активно публикује и ауторске радове. О свему томе мр Небојша Тумара говори за *Православље*.

Од октобарског сајма књига до данас изашле су три Ваше књиге, једна ауторска и два превода са сиријског језика, и све три у Каленићу, издавачкој кући Епархије шумадијске. Почнимо овај разговор са ауторском књигом која је насловљена *Света Земља, Месија и Месијин магарац – Јеврејски верски фундаментализам у држави Израел*. Из самог наслова је јасно која је тема... Можете ли нам нешто више рећи о резултатима до

којих сте дошли истраживајући јеврејски верски фундаментализам?

– Потрудићу се да одговорим на Ваше питање, тако што ћу, прво, укратко, објаснити зашто сам одлучио да ову студију насловим: *Света Земља, Месија и Месијин магарац*.

Израз *Света земља* у себе укључује физичко одређивање граница овог ентитета, и у визији јеврејског верског фундаментализма ове границе се не поклапају са географским границама данашње државе Израел. Даље, израз *Месија и Месијин магарац*, не односи се на стихове из Пророка Захарија, него на политичку теорију рабина Аврахама Исака Хакоен Кука, који је био први главни ашкенаски рабин у време када је Палестина била под британским мандатом.

Рав Кук је без сумње главни идеолог модерног верског ционаизма и једна од икона јеврејске ционистичке ортодоксије. Он је у ционистичким пионирима – који су сами настојали да се ослободе од јудаизма дижаспоре, и који су пре свега били прожети секуларним, социјалистичким и комунистичким идејама – видео месијанско тело које ће произвести долазак очекиваног Месије.

Сада, у модерном сленгу *иврите*, тј. новојеврејског језика, израз *хаморо шел мешиах – Месијин магарац*, означава некога ко обавља прљав посао за дру-

гога. Другим речима, у визији рав Кука, Месијин магарац је било друго име за све оне секуларне Јевреје који су градили и још увек граде државу Израел. Они ће бити ти на чијој ће *ијбачи* – да на овом месту употребимо сленг из српског језика – Месија (што је по рав Куку друго име за религиозни ционистички покрет) као месијанско тело умарширати у месијанско време.

Наравно, ако познајемо стање које влада у држави Израел, која се декларише као демократска, и у којој је верски блок у мањини – без обзира да ли се ради о ортодоксији про ционистичке или антиционистичке оријентације – разумљиво је да је ова теорија наишла на негодовање код тзв. хилоним, тј. нерелигиозног дела јеврејског израелског друштва. Истина, она је дошла у жижу израелске јавности тек након убиства премијера Исака Рабина 1995. године, којег је да подсетимо убио Јеврејин проционалистичке ортодоксије. Израелско друштво је себи поставило питање како је било могуће да се тако нешто догоди. Почело се нашироко расправљати, од жуте штампе до академске јавности, колико у свему овоме имала удела пропаганда коју су покренули појединачни ауторитети јеврејске ционистичке ортодоксије, а која је у премијеру видела оно што се термином јеврејског закона дефинише као *родеф* и *мосер*.

Укратко, ови термини означавају оне Јевреје који су се окренили против своје заједнице, и чија дела могу проузроковати губитак јеврејских живота, силовање или повреду јеврејског власништва. Халаха, тј. јеврејски верски закон, налаже да се *родеф и мосер* могу убити, без позива на суд како би били спречени у својој намери.

Од теорије рав Кука о *Месији и Месијином мајарцу*, па до убиства премијера Исака Рабина, ова студија настоји да прикаже, на који начин су се појединачне идеје, које су латентно биле присутне у јудаизму дијаспоре, своју експанзију доживеле након оснивања државе Израел, након Шестодневног и Јом Кипур рата, односно након оснивања десничарско-месијанског покрета *Гуш Емуним* – Блока верних, који се између осталог залагао за насељавање ратовима запоседнутих територија.

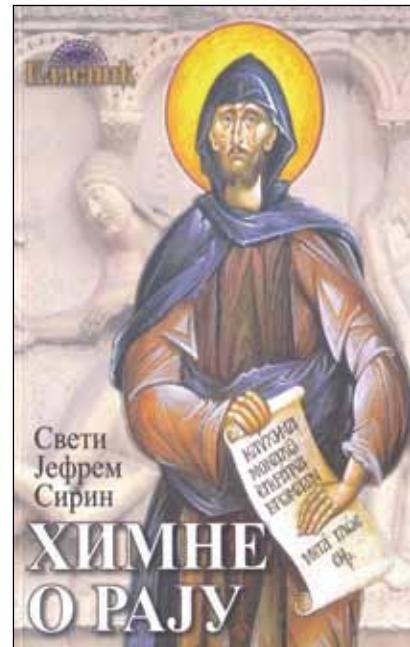
Даље, у светлу теорије *коинтигтивне дисонанце* Леона Фестингера, која је изложена у његовој студији *Како се пророштво не исчуни*, настојао сам да прикажем, у виду закључка, шта се десило са месијанским жаром јеврејске ционалистичке ортодоксије након одлуке државе Израел да ева-

куише јеврејска насеља са тзв. окупираних територија. Месијански жар и даље живи, али се наново испитује теолошка проблематика постојања модерне државе Израел. Односно, у кругу ционалистичке јеврејске ортодоксије, наново се разматра у којој мери она, иако секуларна, представља месијанско тело. Не треба заборавити да за антиционистичку јеврејску ортодоксију, грубо речено, модерна држава Израел представља најгори облик ропства, гори од оног египатског или вавилонског.

Почетком године изашао је и Ваш превод *Тумачења Постања и Књиге Изласка* познатог сиријског оца Цркве, Светог Јефрема Сирине, а недавно и превод његових чувених *Химни о Рају*. Пре него што нешто више кажете о самим преводима, замолио бих Вас за коментар досадашње праксе превода сиријских писаца са грчког језика.

– Што се Св. Јефрема тиче, још за време његовог живота, његова дела су превођена пре свега на грчки језик а потом и на остале хришћанске језике. Не треба заборавити да су појединачна дела Св. Јефрема сачувана само у свом јерменском преводу. Међутим, са овим је, пре свега у грчком контексту, настао велики број списка која се приписују Светом Јефрему, а које он засигурно није написао. Овај тзв. грчки Јефрем тек захтева једну детаљну научну анализу. Дела која сам ја одлучио да преведем, аутентична су дела Св. Јефрема, сачувана на неколико поузданых текстуалних извора на сиријском језику, чија је критичка издања приредио Дом Емунд Бек.

Можете ли нам нешто више рећи о старозаветној егзегези Светог Јефрема, имајући конкретно његова тумачења која сте превели?

– Пре свега, када тумачи Стари Завет, Св. Јефрем користи тзв. Пшито превод који поседује своје особености, које су утицале на егзегетске екскурсе аутора. Даље, евидентна је сличност са јеврејском егзегезом – што због коришћења заједничких извора, што због непосредне близине ове две заједнице. Ипак, присутне су одређене теме у поменутим егзегетским радовима, који су преокупирали Св. Јефрема, и које његовом делу дају личну ноту. Тако, једна од тема која преокупира Св. Јефрема и која је евидентна у његовим *Коментарима на Књигу Постања и Изласка*, односи се на питање девствености, односно чување онога што он дефинише као *кадишута* тј. светост. Однос сексуалне апстиненције и службе Божије, било је једно од горућих питања заједнице којој се Св. Јефрем обраћа и од које се захтевала строга дисциплина. Св. Јефрем тако билијске ликове обликује према идејном моделу представника сиријског аскетског покрета. Приликом тумачења текста Светог Писма, такође инсистира на стриктној ретрибуцији, коју настоји да представи као својеврсну слепу и неумитну силу,

која има своје сопствене законе delaња, и помоћу које он настоји да удаљи Бога од било какве представе одмазде. Нпр. египатског настојника, који је угњетавао семе које је благословено да буде бројно као песак, Мојсије је закопао у песак. Зато што је фараон загадио реку телима деце, која су се у њој подавила, воде те исте реке су се претвориле у крв, и рибе, које су се угојиле једући месо деце, су померле. Када су померли египатски првенци, у читавом Египту је било плача, као што га је било у кућама јеврејским, када су деца њихова бачена у реку. Због тога што је река била пуна прворођенчади Јеврејки, гробови Египта су били пуни прворођенчади Египћанки. Јевреји су видели Египћане како мртви леже на обали мора, као што су Египћани видели јеврејску децу како мртва плутају крај обале реке итд.

Св. Јефрем даље инсистира на тврдњи да је слободна воља та која покреће библијске ликове на акцију. Ова својеврсна теологија слободне воље коју пласира, по свему судећи представља апологетски одговор на учење Бардаисана који је сматрао да је људска акција условљена астролошким законитостима, која одређују небеска тела. Св. Јефрем овим питањима не посвећује посебну пажњу, и само паралелним читањем различитих места његовог корпуса, увиђамо да су она представљала део кохерентног теолошког система итд.

Зашто је Свети Јефрем пројзван „Лиром Духа Светога“? По чему је карактеристична његова поезија?

– Читајући *Тумачење на Књије Посашања и Изласка*, читаоци ће засигурно доживети једног новог Св. Јефрема, будући да се он превасходно доживљава као писац који је користио поезију као медиј путем којег је богословио. Наиме, *маграше*, са којимасе се Св. Јефрем обично поистовећу-

Тренутно сте на докторским студијама на Православном богословском факултету БУ. Која је тема Ваше дисертације?

– Тема дисертације се односи на антропологију, егзегезу и аскетску праксу ранорабинског јудаизма и раносиријског хришћанства. Настојао сам да ранорабинске изворе читам паралелно са Приказима од Абрајата и делима Св. Јефрема о којима смо управо говорили. Абрајат и Св. Јефрем припадали су аутентичном сиријском аскетском покрету, синовима и кћерима завета, представници су семитског хришћанства, живели су у близини центара рабинског јудаизма, са Јеврејима полемишу и користе сличне егзегетске принципе итд. Сматрам да ће ова тема допринети јаснијем сагледавању једне донекле заборављене традиције, која се разликује од оне на Западу, у коју, посматрано из угла сиријског хришћанства, спада и традиција Православне Цркве.

је, представљају у строфама написане химне или оде, где сваки стих следи модел одређене слововне поделе, који може да варира од веома једноставних модела, нпр. 5+4+5+4 слова, па до оних сложенијих. У мадрашама рима није присутна. Ако се и нађе, њена функција је да изазове пажњу код читаоца. У манускриптима, који доносе *маграше*, налазе се и упутства на који начин да се певају. Испред сваке строфе налази се одређена мелодија тзв. *кала*, међутим пошто се није користио нотни систем који би бележио *кале*, мелодије које су пратиле извођење ових химни, заувек су изгубљене. *Маграше* не представљају изум Св. Јефрема. Управо су његови противници, представници учења која је Црква одбацила као јеретичка, међу њима Бардаисан и Мани, преко *маграша* износили своја учења. Потенцијал овог медија је увидео и Св. Јефрем, па слично својим претходницима чије су химне углавном изгубљене, мајсторски користи сиријски језик, наводећи читаоце који потичу из грчког језика да посумњају да су *варвари* користили углађене грчке песничке облике како би свој језик довели

до савршенства. Из овог разлога, још за време живота светитеља, његова поезија је препозната као она која је инспирисана Духом Светим, те је стога и пројзван *Харфором* или *Лиром Духа Светога*.

Шта следеће припремате за штампу?

– Крајем прошле године са издавачком кућом Службени гласник сам склопио уговор за штампање књиге под насловом *Лејра: болесћ, религија, метафора*, где разматрам питање шта значи бити губав, почев од левитских закона, па до модерне културе и болести проузроковане вирусом ХИВ? Такође занимала ме је представа губавог Месије, тако да анализiram како изворе рабинског јудаизма тако и оне који су ауторитативни у православљу и католичанству... Надам се да ћемо имати више прилике да разговарамо о овој студији, и са не斯特рпењем очекујем да своје закључке поделим са читалачком публиком. Што се превода тиче, тренутно радим на преводу *Дванаест малих пророка*. Превод *Књије пророка Осије* већ је штампан у последњем броју часописа *Отачник*.

Једанаест година од упокојења Епископа будимског Данила

„Добро, слуго добри и верни...
уђи у радост господара свога.“ (Мт. 25, 21)

Владимир Пекић

Епископ будимски Данило Крстић рођен је у Новом Саду 13. маја 1927. У свом родном граду се школовао стекавши гимназијско образовање. Након годину дана проведених на Правном факултету у Београду, Владика Данило (тада Славко Крстић) уписује 1947. године књижевност на париској Сорбони. Иако не можемо наћи у биографијама тај податак, неоспорно је да се Епископ Данило у Паризу сусрео са богословском мишљу и лепотом православља. На Институт Светог Сергија долази Славко Крстић 1953. године, где студира богословље и дипломира код чуvenог Епископа Касијана Безобраzova у јуну 1958. године. Жеђ за богословљем води га у Америку, на Харвардски универзитет где, под руководством оца Георгија Флоровског, започиње докторску дисертацију са темом *Свети Јован Златоуст као шеолој божанской човеколубља*.

На Бадње вече, 1960. године, по благослову Патријарха Германа прима монашки постриг добивши име Данило по Светом Архиепископу Данилу II. Године 1962. бива рукопложен у чин јеромонаха и опслужује румунску парохију у околини Бостона где је служио при грчком манастиру. Докторира 1968. године, када се враћа у земљу и постаје службеник Гласника СПЦ који уређује преко двадесет година (1969–1990), а потом и уредник *Теолошких појела* који постају препрезентативан богословски часопис широм православне икумене.

Патријарх српски Герман га, заједно са епископима Макаријем и Лонгином, хиротонише у чин епископа 1969. Владика Данило постаје викарни

епископ Патријарха, носећи титулу Епископа марчанског. На овој служби остаје све до 1984. године, од када администрира Будимском епархијом, чији Епископ постаје 1988. и бива устоличен 1990. године у Сентандреји.

Један је од оснивача Академије за конзервацију СПЦ и професор пастирског богословља на Богословском факултету (1993–1997).

Епископ Данило уснује у Господу пре једанаест година, пете недеље Вакршњег поста, 20. априла 2002. године, у Сентандреји, а сахрањен је у манастиру Ваведење у Београду.

Господ своју Цркву изградијује благодаћу Духа, делећи свакоме талант по мери и промислу. Њиме служимо Цркви, њиме изграђујемо у Духу Тело Христово. Такав је за свога живота био и Владика Данило. Доказ тога јесу не само чланци и књиге, беседе и поуке изговорене, снимане, записиване, него најпре анегдоте, пошалице самог Владике Данила које и дан данас човека својом ведрином и проницљивошћу испуњују радошћу. А управо иза тога се крије лик овог дубоко замишљеног човека над неиспитивом дубином и тајном постојања коју је доживљавао и сведочио лепотом и силом речи својим верницима, студентима и свештенству. Заиста су се у Владици Данилу сусрели жар и љубав ка Христу и његовој Цркви Златоуста и свест о значају свога рода и историјског памћења Данила II. Подсећајући се изнова, бар укратко, његовог живота, сасвим је несумњиво да Владика Данило пребива у радости свога Господа и свакако у нашем памћењу и молитвама.

– 1700 година од Миланског едикта –

Непролазне вредности Миланског едикта

(други део)

гр Мирко Сајловић

Милански едикт је највеће дело Светога цара Константина, његова идентификациони карта – *Магна карта* (*Magna carta*) или платформа његовог сведела.

Међутим, поставља се питање, на који је начин Константин имплементирао „хришћанске новине“ у античко друштво, а да не изазве реакцију пагана? Које идеје су чиниле платформу његове нове концепције религијске (читај верске) политike Царства? Константиновим издавањем Миланског едикта 313. године пројављена је не само царска брига да се у Царству регулише питање „поштовања Божанства“, већ у њему видимо и пројаву реалности религијских прилика у Царству, као и царску тактичност у промоцији новина у области религијске политike. Тактичност је приметна у одабиру и позивању на неке цивилизацијске универзалне вредности античког света као подлоге за оправданост у промоцији политike религијске толеранције односно слободе вероисповедања хришћана. Тако, цар се у едикту позива на природно право и здрав разум. Позивање на природно право (*ius naturalis*), а не неки сличан претходни закон, нпр. Галеријев

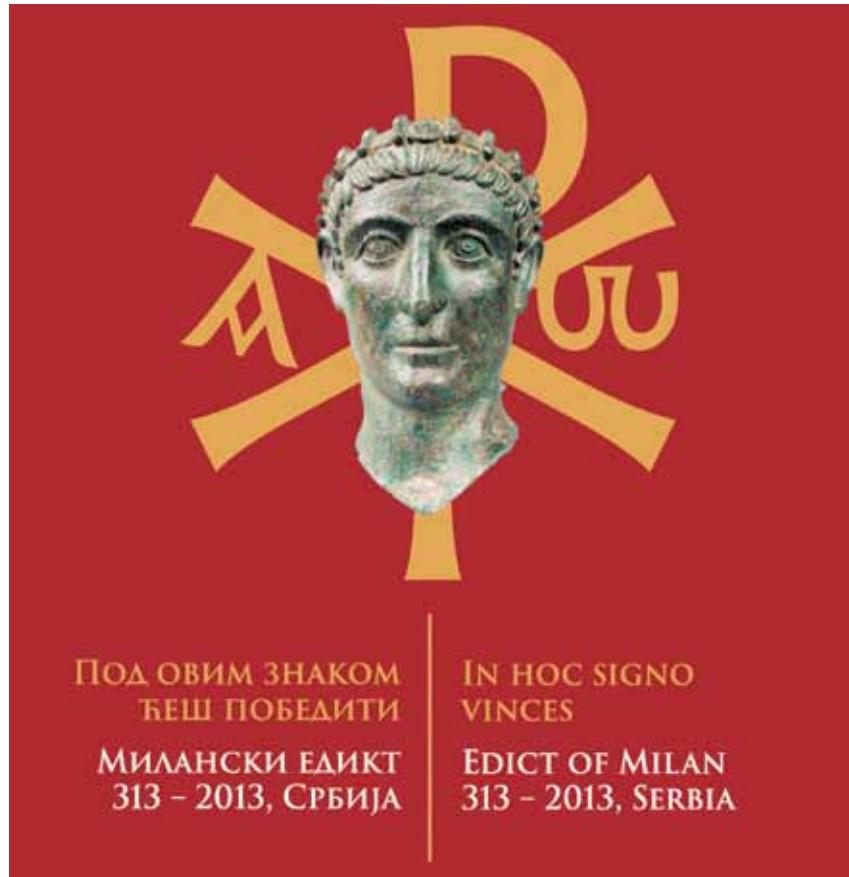
едикт из 311. године, у регулисању постојећег политичког питања, иде у прилог претпоставци да је цар био свестан доношења правних новина које своје утемељење нису могла наћи у традицији римског права својих претходника. На основу здравог разума и природног права – као општечовечанских и проверених норми римског друштва где је несумњив утицај сточичке философије – Константин започиње реформу религијске политike Царства.

Истовремено, овакав начин спровођења нове религијске политike Царства који своје утемељење и континуитет тражи у провереним античким цивилизацијским достигнућима, био је у складу и са Константиновим преобразајем од паганизма ка хришћанину. Наиме, виђењем божанског знамења на небу и лица Спаситељевог у сну цар доживљава лични преобразај. Од тада почиње његово ново сагледавање свеколике реалности Царства. При томе, царево спровођење у дело „нових“ владарских визија није

имало за претпоставку одбацивање свега старог, постојећег. Напротив, као реал-политичар цар Константин је свој лични преобразај, као и преобразај (реформу) религијске политike и друштвеног живота Царства, морао градити на чврстим и реално постојећим основама. За то су му послужиле опште прихватљиве норме природног права које су се лако могле довести у сагласност и са принципима владајућег философског монотеизма. Истовремено, природно право је имало специфичне везе и са хришћанством, јер полази од уверења да је разумевање добра и зла инхерентно људској природи, где закон израста из самог живота, а на основу савести. Дакле, сусрет античког „природног права“ и „природних законитости“, које владају у свету и људским заједницама, са хришћанским космоловским и антрополошким перцепцијама био је остварив. Они нису били у неизмиљivoj супротности као што се то на први поглед чинило. За њихово „измирење“ био је неопходан, пре свега, бо-

гословски напор разјашњења успостављених граница између Бога и света, Творца и творевине, и следствено томе одређење димензије богооткривењског и природног права. Тада богословски напор оствариће се преко богословља Светога Атанасија Великог и одлукама Првог васељенског сабора (325) у Никеји, управо у Константиново време.

Извесне припреме за блиски сусрет римског „природног права“ и хришћанског права биле су остварене и пре Константина. Хришћански апологети III века покушали су „природном праву“ дати хришћанску смисленост. Служећи се софистичко-правном терминологијом, Тертулијан (150/60–225/40), правник и хришћански адвокат, у својим апологетским списима протежирао је идеју о Богу као законодавцу и спасењу као послушности (*salutaris disciplina* – дисциплини спасења) према Богу. Под утицајем софиста тврдио је да је људска душа „по природи хришћанска“ (*anima naturaliter christiana*), јер је створена по лицу Божјем, те да, сходно томе, она (односно човек) може на основу својих природних моћи (ума, свести) да створи и неку представу о Богу. Сваки човек, дакле, на основу искре божанских истине у себи има могућност спознаје Бога. Међутим, људи – пагани, философи и јеретици, затамнили су или искривили своју природну истину и тиме остали ускраћени и за истинско богопознање. Помрачењем „божанског“ у себи они остају у оквирима (ово)земаљске природе где је унутар јелинистичко-пантеистичког система крајња инстанца смрт. Једино хришћани успевају да остану верни божочевчанској димензији живота. Држећи се Богом откривеног (натприродног) канона живота Цркве и усклађујући свој живот (*salutaris disciplina*) по њему, хришћани успевају да се уздигну изнад овоземаљског натурал-

Званични лого пројекта „Милански едикт 313–2013, Србија“
www.edictofmilan2013.com

ног живота. Дакле, у изградњи свог система хришћанског природног богословља и изведеног хришћанског „природног“ права Тертулијан се служи мислима стоичке философије, али не остаје у концепту јелинистичке космологије. Његово природно право има своје упориште у божочевчанској природи Цркве, а не у природи света као код Римљана. На тај начин Тертулијан римско „природно право“ узводи ка хришћанском, божочевчанском праву.

Такође, неопходно је нагласити да су универзалне вредности античког света, које су присутне у Миланском едикту, изражене и универзалним језиком, тј. језиком појмљивим и прихватљивим од свих поданика Царства. Приметно је, како у Миланском едикту тако и у потоњим царским актима правне садржине, да општи религијски појмови које користи Константин имају

хришћански садржајни смисао, или им је остављена могућност двојног ишчитавања поруке – и хришћанско и паганско. Такође, овде се могу приметити и царева синкретистичка стремљења да се едиктом обухвате у римском друштву сва верска и религиозно-философска учења различитог порекла. У ту сврху цар се служи општим појмовима „Божанство“ и „врховно Божанство“ (*divinitas – τὸ θεῖον*), који су били прихватљиви како самим хришћанима, тако и припадницима других религија. Избегавање било какве ексклузивне специфичности у смислу ближег одређења „Божанства“ више је него очигледна. Религијска терминологија је брижљиво одабрана. Она је сасвим разумљива већинском античком паганском свету, али је, стиче се утисак, првенствено вођен рачун да се њоме не наруши хришћанска савест, због ко-

је је уосталом едикт и расписан. Посматрано из перспективе државне политике, цар се овде држао принципа „политичке коректности“ којим је настојао да постигне равнотежу међу свим својим поданицима. С друге стране, овакав царев наступ може се третирати и као мисионарски метод сличан Апостолу Павлу који је на почетку своје проповеди паганима на Ареопагу у Атини проповедао једнога „непознатог Бога“ (Дап. 17, 23). Овим је Константин, као и Павле, нашао заједничку платформу и хришћанима и монотеистичким паганским религијама за проповед „Свевишњег Бога“. Такође, одмерени богословски израз био је у складу и са новообраћеном личношћу цара Константина, његовим новим верским осећањем за „Божанство“, али и са римским правним и религијским тековинама. Царево „непристрасно“ политичко држање и коришћење универзалне богословске терминологије у промоцији нове верске политike Царства, у годинама непосредно по његовом преобраћењу, сасвим је разумљиво. Ипак, прави смисао Константиновог универзалног богословског језика могуће је сагледати тек последично из његовог живота. Сви цареви потоњи потези недвосмислено указују на то да је он под „Божанством“ и „врховним Божанством“ од времена Милвијске битке подразумевао хришћанског Бога.

Прослава јубилеја Миланског едикта је прослава освајања једног цивилизацијског достигнућа – слободе вероисповедања хришћанства. Међутим, као и свака друга друштвена слобода, ни ова се не ограничавала само на уско-специјално подручје вере. Са слободом друштвеног деловања духовна мисија Цркве добија на ширини свог замаха. Блиски сусрет римског права, хеленске културе и хришћанске вере, који

је у својој збиљи био оствариван и пре Константина, тек ће са Миланским едиктом и његовом имплементацијом од стране Светога цара Константина добити на интензитету реалне симбиозе. У Константиново време грчко-римско друштво доживело је, условно речено, брзу и изненадну измену такозваних традиционалних (универзалних) римских вредности. Сама чињеница прихватања хришћанске вере наметала је нове критеријум вредновања животне збиље и нови методолошки приступ у решавању свих егзистенцијалних питања. Хришћански критеријуми вредновања постају од сада доминантни и остају као константе дугих вредности. У току два наредна века настало је ново друштво, које је формално примило хришћанство као своју веру, а са њом моралне, културне и политичке норме. Тиме је касноантичка паганска империја и дефинитивно постала хришћанско царство.

Оригиналност одлука Миланског едикта садржана је у царевој доследности свога виђења. Дакле, непролазна и увек актуелна вредност Миланског едикта дар је надахнућа Духа Светога, пројављеног кроз Христом преображену личност цара Константина. Генијалност Константиновог ума, изражено страхопоштовање према Богу, сензибилност за друштвене потребе епохе, његова брига за опште добро царства и интерпретација верских слобода на основу универзалних античких вредности и универзалним богословским језиком, дали су одлукама Миланског едикта универзалне и непролазне вредности. Стога је прослава Миланског едикта неодвојива од лика Светог цара Константина, али, такође, њоме величамо, наглашавамо и указујемо на темељне и непролазне вредности хришћанске цивилизације. ■

Друга деценија српске историје прошлог века испуњена је тешким ратовањем са разним и моћним противницима и самим тим и дотле невиђеним жртвама. Стога се о епидемијама мање говори, а однеле су много људских живота, односно број особа који сатири у епидемије скоро да је раван броју палих на бојишту. Мања жаришта епидемија настају током целе 1912. године, значи и пре избијања рата. Стога се може правити хроника прекида рада поједињих школа још у времену док је трајао мир. Током рата та појава остаје у сенци и почело се говорити кад је феномен добио опште разmere тако да је страдао и нишки Епископ Доментијан – након само једногодишњег столовања – који у додир са болешћу долази при обиласку рањеника.

Епидемија је разлог и зашто прослава 1600–те годишњице Миланског едикта није могла бити одржана по плану на Крстовдан (14. септембра) због колере која тада влада: „Болештине: колера, тифус... које су у Нишу у великој размери узеле мање омелје су да се ова прослава изведе.“ По налогу Митрополита Димитрија на тај дан по свим храмовима у земљи свештеници су имали да одрже пригодну проповед о томе. Помишијало се на прославу и 10. новембра, али се одустало из истих разлога. „Кад је српски народ прославио тријумф своје националне и моралне моћи, извршивши један епохалан задатак у своме историјском битисању, једновремено с њиме отпразновала је јубиларни празник своје 1600–годишње слободе и Црква Христова у њему.“ Прослава је одржана 29. децембра у Нишу. Око припреме се највише истиче Епископ Доситеј. У обележавању догађаја од пре 1600 година значајно место заузима и сећање на најновије догађаје.

Славље је искоришћено као повод за низ других манифестија без ближе повезаности

– Пре сто година –

1600 година Миланског едикта

Живорад Јанковић

са основним поводом: освећење спомен плоче нишке Народне одбране и Црквене певачке дружине *Бранко*, освећење камена темељца за јубилејски храм, откривање споменика Епископу Мелентију, проти Стојану и поп Борђу обешеним код гвозденог моста на Нишави.

Из Русије ненајављено стиже група коју предводи ректор Петроградске духовне академије Епископ јамбурски Анастасије, као изасланик руског цара – покровитеља православља. Епископ Анастасије учествује у свим најсвечанијим моментима прославе.

Карловачка митрополија је била широко заступљена преко бројних представника из различитих слојева, нажалост без епископа. Уједно, то је једина црквена област тад још увек раздробљеног Српства која је учествовала на прослави у Нишу.

Београдска штампа ова збивања није ни приближно пропратила у сагласју са значајем догађаја. Говорило се да су стране новине више о томе писале него домаће.

Крајем 1912. године јавља се сада већ као пензионисани бивши далматински Епископ Нико-

дим Милаш поводом смрти Патријарха цариградског Ђоакима III. Његово излагање је бар занимљиво, ако не и вредно из више разлога. Као што се и пристоји, у саставу такве врсте о покојнима се говори све најбоље. „Смел ли ја, незнани владика, да пишем о великом Првојерарху васељенске Цркве Христове, о једном светитељу, који је био достојни наследник на престолу Јована Златоуста који је својим радом за истину прав. био други Патријарх Фотије и као штитник црквених канона, други Патријарх Григорије VII.“

Довољно је само кад каже: „Био је два пута на Златоустовом престолу: први пут од 1878. до 1884. а други пут од 1901. до ове 1912. године.“ Поменути подаци говоре о стању у коме се тај престо налази и колико је духом далеко од времена доношења канона. Та чињеница никад се не може доовољно нагласити, због комплекса који неки православни народи, а нарочито Срби, имају у односу на ову установу. Српска Црква и њена Патријаршија, иако имају далеко теже искуство кроз време ропства поредак столовања (иако потпуно неканонско) ње-

них поглавара ближи је времену слободе него стању које влада у Цариградској Патријаршији, чак и у време Византије кад је појава двоструког столовања сматрана као нешто нормално. О прилика ма ропства, где се дешавало да иста особа стиче и губи патријаршијски трон и по шест пута није потребно ни говорити.

Овде Милаш отворено каже да је у својој књизи „признао постојање аутокефалног бугарског егзарха“. Ако би се при читању књиге могло помишљати и на присуство неке забуне сад сумње нема. Шизматичка егзархија убраја се од овог стручњака међу аутокефалне са више одређености него и сама Београдска митрополија. „Кад је изашао у грчком преводу мој уџбеник о православном црквеном праву, и кад ме неки грчки листови нападоше што сам ја у тој својој књизи признао постојање аутокефалног Бугарског егзархата, благопокојни свети Патријарх нашао се по гођеним једним својим писмом милостиво ме утешити, што сам написао био о данашњој Бугарској Цркви.“ Питање је колико су ти наводно утешитељски редови ➤

били стварни одраз размишљања Патријарха Јоакима.

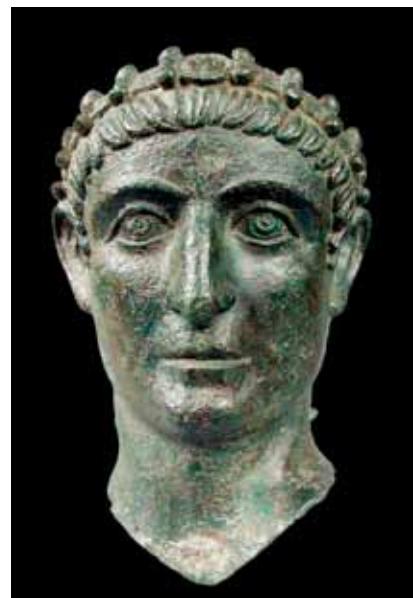
Поређењем са другим изврима ипак текст Милашев чини лошу услугу мање обавештеном читаоцу. Склон је да шизматичку Бугарску егзархију стави у списак Помесних Цркава, па чак и пре Београдске митрополије, која бар временен претходи, ако и не би имала неких несумњивих суштинских предности, због којих се не може довести у сумњу исправност њеног постојања. „Пробудила се код њих (Бугара) тежња да и Цркву своју уреде на начин како би само народне епископе имали, који би помагали општим народним тежњама. Пошто нису нашли у томе потпоре код Цариградске Патријаршије, која је напротив одлучно осуђивала њихове националне тежње, израде Бугари од државне власти слободу да могу сами уредити своју Цркву и установити Бугарску егзархију, независно од Цариградске Патријаршије. Ово им је било одобрено нарочитим султановим ферманом. Следеће године Цариградска Патријаршија осуди овакво понашање, али у томе није имала подршку свих осталих Помесних Цркава.“

По Милашу, овакво поступање је у истој равни са оним како ради Срби Београдске митрополије. Године 1831. „Патријаршија је признала Цркви у Кнежевини (Србији) засебну унутрашњу управу, али у одређеној зависности од Патријаршије. Кад су после границе кнежевине биле проширене и иста призната слободном и потпуно независном, тада надлежне власти у Србији потражиле су од Патријаршије да се призна и Српској Цркви онаква самосталност какву уживају остале самосталне Помесне Цркве, уз очување канонских прописаног јединства од Васељенске Цркве. Ово је учињено од стране Патријаршије, која је синодском одлуком од октобра 1879. прогласила самосталном Српску Цркву.“

Уводе се и изједначују два неспојива метода. На исти начин

се говори о стицању црквене самосталности одговарајућим канонским поступком сагласношћу матичне Цркве, и оном где се одлука доноси од иноверне државне власти без обзира на расположење Цариградске Патријаршије. Затим се и од стручњака таквог угледа уводи и фактор времена, који решење доноси процесом застаревања и заборава. Непријестан посматрач не може да објасни како то да Бугари без икакве државне организације из једног потеза постигну оно за шта је Србима у почетку за степен црквене аутономије потребно претходно стицање вазалне кнежевине, а за пуну самосталност услов је потпуна државна независност. По познатом и опште признатом убеђењу Епископ Никодим Милаш, чија књига *Православно црквено право* је преведена код свих православних народа, овде говори тако, као да не постоји неки уставени принцип, већ једноставно време само собом доноси решење. „Али, ово је само питање времена, док се не утврди политичка самосталност бугарског народа.“ Нигде као овде разлика у путу стицања црквене самосталности нема изворне паралеле.

Цењено кроз искуства каснијих актера у преговорима и са Цариградским Патријархом и са турском портом са размеђа деветнаестог и двадесетог века, око давања права постојања српских епископа у јужним областима у Призрену, Скопљу, Велесу и иноверни Турци и православни Грци поступају у односу на та потраживања скоро, као по рецепту састављеном и приспелом из Бече – Срби има да се задовоље границама одређеним вољом Берлинског конгреса 1878. године. Жеља свих поменутих је јасна: да се трагови српског постојања ван тих граница пре или касније уз примену свих постојећих метода без икаквог ограничења или неких обзира што се тиме угрожава опстанак милиона припадника једног народа. Треба ли подсећати да је тада више Срба живело

Портрет Константина Великог, рађен у бронзи, откријен 1900. године у Нишу, некадашњем Наису, родном месту овог цара

ван простора краљевине Србије него што их је било у оквиру њених граница, по одлукама поменутог скупа из 1878. године?!

Својевремено, Патријарх Јоаким се одазвао и позиву српског посланства у Цариграду да аустријским властима у Босни предложи уређење православног црквеног питања. Од српских епископа Патријарх у свом писму тражи оданост православној вери, док у акту упућеном бечкој власти саветује да настави са својим радом. Србе то није изненадило, јер им је од раније позната његова национална искључивост. Епископу Милашу то као да није било познато.

Уз остало, победничка српска војска на Овчем Пољу дочекана је уз брујање звона из манастира. Кад су у питању звона по областима дотадашње Турске, постоје не-доумице. Насупрот убичајеној представи да под турском влашћу није могло да буде звона по хришћанским храмовима, наилази се на низ примера где звона постоје. Док се по забитим пределима империје није смело код хришћана ни мислити на коришћење звона, дотле у самом Цариграду као престоници државе звона се потпуно несметано користе. ■

Христа су осудили сви до данас познати облици владавине:
монархија, теократија, аристократија, демократија...

Христос пред Пилатом, средњовековна фреска

Зашто је Христос распет?

Бојан Бошковић

Да бисмо оговорили на питање које стоји у наслову текста, потребно је најпре одговорити на питање: Ко је распео Христа? Судећи по јеванђелским текстовима који о томе говоре, на ово питање није лако одговорити. Из њих се стиче утисак да се ради о сложеној политичкој игри у коју су укључени, како тадашњи јерусалимски центри моћи, тако и народ окупљен у Јерусалиму поводом празника Пасхе.

Понтије Пилат

Распињање на крст је био облик смртне казне који је примењиван у Римском царству. Ради се дакле о смртној казни коју је извршавала држава над осуђеницима. Оваквом казном нису могли бити кажњени пу-

ноправни грађани Рима. Примењивана је искључиво на робове и становнике освојених територија који нису имали статус римских грађана. Овакви осуђеници, за разлику од грађана Рима, нису имали право жалбе суду у Риму, него су у потпуности били препуштени суду представника римске државе који је деловао у њиховој провинцији. У Јерусалиму, у време када је Христос страдао, представник Рима је био Понтије Пилат. Као римски намесник он је био дужан да поверијену провинцију – Јудеју, чува у саставу Римског царства, да у њој спроводи законе Рима и да води рачуна да се редовно плаћа државни порез. Он је тај који је доносио врховне судске одлуке и који је располагао војском. То значи да је једино он могао наредити извршење

такве казне као што је распињање некога на крст. Крајња одговорност за Христову смрт, дакле, пада на њега.

Међутим, у Јеванђељима је снажно наглашено да он није уверен у Христову кривицу и да на све начине покушава да избегне извршење смртне казне над Христом. На све начине, осим једног, најједноставнијег и најприроднијег – да га прогласи невиним и да га ослободи. Зашто он, који је могао да осуди и ослободи било кога у Јерусалиму, покушава да избегне одговорност, било за једно, било за друго. Одговор је, наравно страх. Кога се Пилат плашио? То свакако нису били његови претпостављени у далеком Риму, потпуно незаинтересовани за становнике колонизованих области. Ради се дакле о људима у Јудеји. Уко-

лико се Пилат плаши народа, то значи да он има разлога да верује да је народ против Христа. У то је тешко поверовати. Народ је углавном имао симпатије, како за проповеднике Царства Божијег, тако и за побуњенике против римске власти. Шта год је од овога Христос, по Пилатовом мишљењу, био, он је уживао симпатије у народу. Тако да извођење Христа пред народ за Пилата није првенствено био начин да се одговорност за осуду Христа предаши на другог, већ пре покушај да се осуђени Христос аболира. Када је овај план пропао, Пилат је наредио извршење казне.

Они чијег се утицаја Пилат плашио су били управо исти они који су му испоручили Исуса, са оптужбом да је за себе говорио да је „цар јудејски“. Управо то је и писало на табли која је прикуцана изнад Христове главе, као назив дела за које је крив. Овакав дослован цитат, који за хришћане има пророчко значење, за Пилата је вероватно био начин да кроз неку врсту ироније изрази своје неслагање са пресудом коју је сам изрекао, будући да је није изрекао по сопственој вољи, а ни на корист државе коју је представљао.

Синедрион

Провинција којом је управљао Пилат, била је различита од осталих провинција Римског царства. Јudeја је била једина област насељена становништвом које није било многобожачко. Посебно је значајно што је у Јерусалиму, који је био центар Јudeје, постојао једини монотеистички храм. Око овог храма био је организован јасно устројен богослужбени живот. Будући да су Римљани, поучени ранијим искуствима других освајача Јudeје, допустили верску слободу њеним становници-

Христос пред Аном и Кајафом, фреска, манастир Ставроникита, Света Гора, 16. век

ма, дозволили су постојање и једног савета, сачињеног од свештенства и народних кнезова, који је требало да управља пре свега култним и другим верским питањима, а такође и неким друштвеним питањима, будући да су верска и друштвена питања у неким сферама живота била неодвојива. Тада савет назван је „Синедрион“, а председавао му је првосвештеник. Првосвештеници су се мењали сваке године, а у време осуде Христа првосвештеници су били Ана и Кајафа.

Управо су они покренули поступак против Исуса. У последњој недељи пре смрти, Христос је, судећи по синоптичким Јеванђељима, имао низ дијалога са члановима Синедриона и представницима различитих јудејских верско-политичких покрета, као што су фарисеји, садукеји и иродовци. У овим дијалозима различити познаваоци Светог Писма – „књижевници“, покушавају Христа ухватити у замку, која би пред народом оправдала његово хапшење.

Све то се углавном дешава у дворишту Јерусалимског храма. Када им то не полази за руком, они иако су бесни, не усуђују се да Христа ухвате одмах, него налазе Јуду, једног од дванаест Христових ученика, који треба да их одведе до Христа, када овај не буде на јавном месту пред мноштвом народа, који може стати у његову одбрану. Разговори вођени у храму, ипак нису само покушаји да се Христос наведе на погрешан и осуђујући одговор. Они су и провера тога за шта себе Христос заправо сматра. Теме Христове власти (да учи у храму и да истерује трговце), најважније заповести, плаћања пореза, поред своје двосмислености која заводи истовремено на више супротстављених погрешних одговора, такође се суштински тичу Исусовог идентитета. Да он то види као праву тему расправе, видимо пре свега у расправама које сам он иницира. То су нпр. питање да ли је Месија Син Давидов или Син Божији, а нарочито „прича о злим виноградарима“ и „угаоном камену“, где

Христос својим противницима не оставља трећу могућност, осим тога да поверију у њега или да га убију као онога који хули на Бога.

Они се, као што је познато, одлучују за ово последње, и на суђењу које му организују, одмах након хапшења, обезбеђују присуство „сведока“ који говоре о томе да је Христос хулио на храм и Бога. Међутим, сам Христос даје исказ који указује на то да себе сматра једнаким Богу: „Видећете Сина Човечијег... како седи с десне стране силе (=Бога).“ Овакав исказ Кајафа сматра дољним за смртну пресуду.

Међутим, они покушавају да издејствују да Пилат буде тај који ће изрећи смртну казну за Исуса. То би им ишло у прилог, будући да би тако Исус изгубио симпатије које има у народу. Начин на који покушавају то да остваре је убеђивање Пилата да је Исус побуњеник, који је говорио да је „цар јудејски“. Наиме, Пилат као многобожац није марио за ствари за које су они њега осудили, требало је сmisлiti нешто из његове сфере интересовања. Израз „цар јудејски“ није по-менут случајно, вероватно је управо то оно што се говоркало за Исуса од када је у недељу (данашњи празник Цвети) је успомена на тај догађај) свечано ушао у Јерусалим на магарцу. Тада га је окупљени народ дочекао као „Сина Давидовог који долази у име Господње“, тј. дugo очекиваног потомка цара Давида кога Бог шаље да ослободи изабрани народ и донесе Божије царство, у ком ће владати над многобожачким народима. Царство Божије они су схватали као нешто „од овога света“, и очекивали су да ће Исус војно поразити Римљане и отерати их из Јерусалима. Такво веровање је било згодно да се Исус представи као неко ко у Јудеји хоће да буде цар, уместо римског цезара.

Народ окупљен у Јерусалиму

Како се онда народ који је веровао у Христа окренуо против њега? У Јеванђељима немамо директан одговор на ово питање. Постоји само опис тога да је Пилат – позивајући се на обичај да за првник Пасху који је био тог дана ослобађа неког осуђеника – пред масу народа окупљену испред његове палате извео два осуђеника. Поред Христа ту је био и неки човек, по имени Варава (Бараба), који се назива разбојником и каже се да је био осуђен за убиство и побуну. Варава, дакле, није био обичан разбојник, већ и побуњеник, вероватно један од многих „зилота“, људи који су герилски ратовали против Рима из социјалних, политичких и верских побуда. Варава је вероватно био „ситна риба“ у зилотском покрету, будући да је Пилат спреман да га ослободи, али и он је био оптужен за побуну као и Христос.

Пилат није веровао да је Исус „цар јудејски“ и то је оно што је у његовим очима чинило Исуса невиним. Иsta ствар је Исуса чинила кривим у очима народа. Можемо претпоставити да је у маси окупљеној на тргу, био велики број истих оних људи који су пет дана раније дочекали Исуса као Месију. То да је он ухваћен од стране Римљана и да они још хоће да га пусте, разочарало је оне који су месијанско-политичке наде полагали у Исуса. Он је у њиховим очима постао обмањивач, који даје лажну наду, и то му нису опростили. Као што је познато народ је изабрао Вараву, који није носио терет изневерених нада, и поред тога што је Пилат три пута покушао да их убеди да изаберу Христа. На то је Пилат симболично „опрао руке“ од кривице за смрт Исуса Христа.

Ирод

Код Луке помиње се и „цар“ (римска вазална марионетска фигура) Ирод као онај које имао удела у осуди Христа. Пилат је чувши да је Исус из Галилеје, која је под Иродовом влашћу, њему испоручио Христа. Разлог због ког је Ирод одлучио да осуди Исуса је што му овај није показао „знаке“, односно доказе у облику чуда да је он заиста Месија – Христос, које је он од њега већ дуже време очекивао. Као и код народа „изневерена“ очекивања покрећу грубост и жељу за смрћу.

Закључак

Христа су осудиле све могуће инстанце власти, које су чак међусобно биле завађене и су противстављене, неке по већини питања и потпуно обесправљене (народ). Ова локална ситуација такође има и општији карактер. Христа су осудили сви до данас познати облици владавине. У лицу Пилата и Ирода – монархија. У ликовима првовештеника и Синедриона – теократија. У лицу кнезова народних из Синедриона – аристократија. Пилат је такође представљао и Сенат. У лицу народа – одређена врста демократије... Сваки облик владавине је показао свој демонски лик на који је већ указано приликом искушавања Христа у пустињи, кад је ђаво рекао Христу да ће му дати сва царства овог света, ако му се поклони, подразумевајући тако своје власништво над њима. Међутим, њихов демонски карактер усмерен против Бога и Христа његовог је преокренут, тако да су они послужили божанском плану спасења. Они су максималним испљавањем свог противбожанског карактера довели до Христове добровољне и спасоносне смрти, којом је уништио смрт, и до његовог ваксрења којим нам је даровао живот вечни.

Из православне ризнице тумачења Светог Писма

Две параболе о крају света

(Мк. 13, 28–37)

гр Предраг Драгутиновић

Неизвесност часа краја света и суда има за последицу заузимање става: ученици Христови треба не само да распознају знаке (парабола о смокви), већ и да буду у непрестаној приправности (парабола о приправним слугама).

За њих нема спавања: њихов живот се одвија у напетом чекању краја који неумитно долази.

Две параболе о крају света – парабола о смокви и слугама које стражаре чекајући господара – налазе се на крају 13. главе Еванђеља по Марку која се другачије назива „синоптичка апокалипса“. Тад назив је оправдан, пошто је 13. глава Еванђеља по Марку Христов есхатолошки говор у коме он износи ток последњих догађаја пре коначног краја света и другог доласка Господњег.

Структура текста

Мк. 12, 28–37 састоји се из Христових речи које се односе на последња збивања и на став који човек, просветљен његовим речима, треба да заузме према ономе што следи. Христос своје речи о скромом доласку последњег дана илуструје путем две параболе. Најпре подстиче ученике да од смокве науче поуку (ст. 28–29) имајући у виду да је дан Господњи близу, али да се тачно

време његовог доласка не зна (30–33). Чињеница да је дан близу, а време његовог доласка неизвесно, подстиче ученике на будност. Затим следи друга парабола: парабола о одсутном господару кога слуге чекају у приправности (34–36). Потом се појачава упозорење о потреби будности: бдите (ἄγρυπνεῖτε, ст. 33) и стражите (ύρπυρεῖτε, ст. 37).

Литерарни контекст

Мк. 12, 28–37 представља свршетак драматичног Христовог говора. У Мк. 13, 4, после Исусове најаве разорења храма, четворица ученика га питају: „Кажи нам када ће то бити? И какав је знак када ће се све то свршити?“ (уп. Дап. 1, 6). Потом следи Христов говор о догађајима који ће уследити непосредно пре краја света. У јудејској апокалиптици је „крај“ нешто што се жељно очекује, пошто ће крај света значити крај страдања, бола

и смрти. Међутим, непосредно пред сам крај страдања ће се умножити (5–25). Страдања ће се дакле умножити, да једном заувек утихну када се на небу појави Син Човечији „где иде на облацима са силом и славом великим“ (ст. 26). Тада долази суд: „И тада ће послати анђеле своје и сабраће изабране своје од четири ветра, од краја земље до краја неба“ (ст. 27). После описивања трагичних догађаји који ће се збити пре краја света и коначног суда над светом, Исус се у Мк. 12, 28 враћа на питање које су му ученици поставили у 13, 4. Они су га наиме питали за време и знаке. Пошто им је изложио шта ће се све збити, на њима остаје да читају и препознају знаке времена. Међутим, неизвесност часа краја света и суда има за последицу заузимање става: ученици треба не само да распознају знаке (парабола о смокви), већ и да буду у непрестаној приправности (парабола о приправним слугама).

ма). За ученике нема спавања (ст. 36), њихов живот се одвија у напетом чекању краја који неумитно долази. Обе параболе су подстицај ученицима да спремно дочекају дан суда.

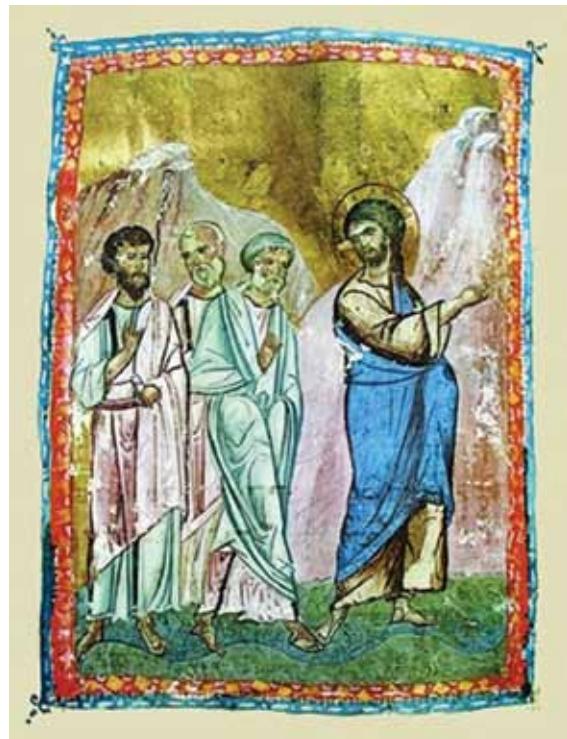
Парабола о смокви (Мк. 13, 28–33)

„А од смокве научите поуку: када се већ њене гране подмладе и олистају, знате да је близу лето. Тако и ви када видите ово да се збива, знајте да је близу код врата“ (ст. 28–29). Када се виде страшни догађаји, знак је да се време приближило. Приближавање краја доводи се у везу са једним радосним догађајем, и за природу и за човека: пролећем. Близина Божија је слична близини пролећа. Слично повезивање налазимо и у Песми над песмама (Пнп. 2, 11–13): „Јер гле зима прође, минуше кише, одоше. Цвеће се види по земљи, дође време певању, и глас грличин чује се у нашој земљи. Смоква је пустила пупољке своје, и винова лоза процвала мирише.“ Пролеће у параболи није крај, већ предукус краја, осећај близине Божије. Крај се доводи у везу са летом кога пролеће најављује. У августу се убирају смокве што је и време радости, празновања и окупљања људи: „Не бојте се звери пољске, јер ће се зеленети пашњаци у пустињи и дрвеће ће доносити род свој, смоква ће и винова лоза давати силу своју“ (Јоил 2, 22). Прву параболу са другом повезује метафора врата: „Знајте да је близу код врата“.

Парабола о приправним слугама (Мк. 13, 34–37)

Док разлистана смоква у пролеће указује да је крај близу, парабола о приправним слугама говори о томе како да се понашају они који су схва-

тили да се време приближило. Господар одлази из куће остављајући робове на својим задацима. Међутим, његов одлазак не значи да они могу да се опусте, пошто ће се он изненада вратити. Они знају да ће се вратити, али не знају када. Можда за неколико часова, можда тек ноћу (ст. 35). Све што знају је да ће то бити убрзо. Из античких извора нам је познато да је једно домаћинство, слично овом у параболи, запошљавало велики број робова са разним задацима. Посебан задатак је имао слуга вратар. Он је чувао дом и најављивао посетиоце. Леп пример те службе имамо у Еванђељу по Јовану 10, 1–3: „Заиста, заиста вам кажем: ко не улази на врата у торовчији него прелази на другом месту, он је лопов и разбојник. А који улази на врата пастир је овцама. Њему вратар отвара и овце глас његов слушају...“ Даљи пример је у Јн. 18, 6 где вратарка пушта Петра само зато што познаје другог ученика који је са њим (уп. такође Дап. 12, 14). Слуге вратари су дакле имали веома важну улогу у домаћинству. У параболи господар управо овоме слуги оставља најважнији и најодговорнији задатак. Ова парабола се често разумевала алгоријски: Господар је Бог, дом је Црква, робови су хришћани који имају различите дарове и одговорности. Вратар је свештеничка служба. У сваком случају, усмерење па-

Суд Сина Човечијег је увек близу. Долазак Царства Божијег очекује се са стрепњом и надом.

боле је есхатолошко. Она упозорава на потребу непрестане будности и приправности за дан Господњи.

Закључак

Хришћани од првих времена живе у убеђењу да се Царство Божије приближило (Мк. 1, 15). Суд Сина Човечијег је увек близу. Долазак Царства Божијег очекује се са стрепњом и надом. Две параболе о којима је било речи сликовито тематизују крај света и други долазак Господњи, узимајући за повод два питања која хришћани од тадашњих дана до данас понављају: који су знаци да се приближило? Када ће бити? Знаци су препознатљиви, а време неизвесно. Хришћански живот је живот у будности и приправности: „Да не дође изненада и нађе вас да спавате“ (Мк. 13, 36).

Митрополит Јован Зизиулас и кардинал
Курт Кох на састанку Комисије за дијалог
Римокатоличке и Православне Цркве, Беч
2009. г. фото: <http://www.reuters.com/>

Кардинал Курт Кох:

Са папом Франциском нови кораци ка јединству хришћана

Разговорала Филипа Хичен

Речи папе Франциска, изгворене у среду 20. 3. 2013. – као и његова срдачност на пријему у Ватикану, приређеном за делегације осталих хришћанских конфесија које су биле присутне на миси за почетак његовог службовања – убрзгале су нову лимфу у контексту екуменског дијалога. Потврду тога налазимо у речима председника Папског савета за јединство хришћана, кардинала Курта Коха (Kurt Koch), који је недавно (21. 3. 2013) био присутан у Кентерберију на свечаности устоличења новог поглавара Англиканске цркве, архиепископа Џастине Велбија (Justin Welby). Интервју са кардиналом Кохом водила је Филипа Хичен (Philippa Hitchen):

– Имам веома добар утисак о новом архиепископу кентерберијском, архиепископу Џастину (Јустину). Имам утисак да је врло реална особа, потпуно укорењена у овом свету, и да – у светлу његових претходних

дужности – врло добро познаје свет (црквене прилике и однос са светом, прим. З. Ђ.). Са друге стране, тако ми се учинило, он је човек са дубоком и чврсто укорењеном вером, за кога продубљивање и ширење вере у данашњем друштву представља веома важну обавезу: он је дубоко уверен да без вере не можемо решити проблеме данашњег друштва.

Ускоро ће бити у Ватикану?

– Његова је особита жеља да дође до Рима што је пре могуће да би се сусрео са Светим оцем, и та његова жеља, наравно, причинила ми је велико задовољство. Ми ћемо покушати да испланирамо ову посету на начин који ће довести ка једном позитивном сусрету који тако може да помогне промоцији екуменског дијалога.

Папа Франциско је већ срео многе екуменске делегате

на инаугуралној миси свог службовања. Изгледа да лебди један нов осећај оптимизма и наде у погледу односа између Цркава. Које место ће то имати, према вама, међу приоритетима његовог понтификата?

– Сигуран сам да је за папу Франциска екуменизам веома важан: ово се такође видело из прве аудијенције коју је приредио за делегате из екуменског света. Свети отац је изјавио да жели да настави тим путем. Према њему, ту се прикључују и кредитилитет јеванђелске поруке у данашњем свету, трагање и постизање јединства и помирења које нам је Христос задао да следимо. Ја сам веома, веома сигуран у то, јер мислим да ће папа Франциско допринети да се дода гориво за једну позитивну будућност.

Видели смо историјско присуство Васељенског Патријарха Вартоломеја на ми-

Његова Световлест Патријарх константинопољски Вартоломеј и папа Франциско: сусрет два провојерара марта 2013. г. у Ватикану; фото: <http://www.ecumenicalnews.com/>

си за почетак петровског служења папе Франциска. То, према вама, представља један важан напредак?

– Мислим да је то плод досадашњег великог екуменског рада. Патријарх Вартоломеј је претходно био у Риму 11. октобра, поводом отварања Године вере, приликом педесетогодишњице отварања Другог ватиканског сабора, тако да је било сасвим за очекивати да буде присутан и на инаугуралној миси. Чак је и папа Франциско желео да му приреди специјалну пажњу и почаст за време вршења евхаристије, понудивши му знак (целив, прим. З. Ђ.) мира. Наравно, ми већ поодавно имамо добре односе са Цариградом; на празнику Светих Патрона Рима, Петра и Павла, увек је присутна једна висока делегација из Цариграда и, са друге стране, 30. новембра, на празник Светог Андреја, ја сам био у Цариграду. Ове узајамне посете су велики допринос продубљивању односа.

Патријарх Вартоломеј је изразио жељу да иде у Јерусалим заједно са папом Франциском, следећи трагове Павла VI и Патријарха Атинагоре. Да ли мислите да се ова жеља може остварити?

– Ово је велика жеља коју је Патријарх Вартоломеј и мени изразио и коју жели да представи Светом оцу. Мислим да је то једна добра идеја; разговараћемо о њој са Светим оцем како би се пронашао начин да се она и оствари. Дакле, сусрет између Павла VI и Васељенског Патријарха Атинагоре је био корак пун великих нада за будућност – данас би то био леп знак за давање нове храброст и новог подстицај у екуменским односима.

Коначно, односи са Руском Православном Црквом доживели су велика побољшања. Ви се припремате за одлазак у Москву и Санкт

Петербург: Шта нам можете рећи о овој посети?

– Односи између Москве и Рима су дефинитивно побољшани у односу на прошлост, иако и даље постоје нека отворена питања, и још увек је мало сигнала из Москве око спремности да се уприличи један састанак Патријарха Кирила и папе Франциска, као и пре њега са папом Бенедиктом XVI. Али оно што је битно је да можемо продубити односе и екуменски дијалог. У том смислу је схваћена моја посета Санкт Петербургу и Москви крајем априла: да би се могли предузети даљи кораци.

Текст са странице Радио Ватикана: http://it.radiovaticana.va/news/2013/03/23/il_cardinale_koch:_con_papa_francesco_nuovi_passi_verso_lun%C3%A0_de_it1-676150

Превео Зоран Ђуровић

Српска језичка политика и језичка култура у сфери деловања Цркве

Нови изазови

гр Ксенија Кончаревић

Изграђивање језичке културе један је од најзначајнијих аспеката културне политике. Лингвистичка дисциплина која се бави теоријским и практичним питањима у вези са проблемима и изграђивањем језичке културе, језичке норме и стандардног језика назива се језичка политика. Језичка политика бави се језичким планирањем које тежи ширењу стандардног језика и хоризонтално и вертикално, неговањем стандардног језика у свим функцијама и употребама (језичка култура), вредновањем језичких потенцијала, као иvalorизовањем и изменама норме стандардног језика на свим нивоима, у свим његовим функцијама и употребама у складу са потребама друштва које опслужује.

У савременој српској језичкој политици важно је нагласити неопходност установљења норме у сакралном дискурсу, односно у сфери комуникације и мисије Цркве. Ова проблематика, наиме, деценијама је била занемаривана или потискивана на маргине лингвистичке теорије и културне политике под утицајем идеолошких чинилаца, што се на најдрастичнији начин огледало у извесним правописним решењима која су представљала одраз милитантно атеистичке идеологије наметнуте после социјалистичке револуције. Друштвене промене до којих је у Србији и српским земљама дошло у последњој деценији прошлог века и које су се наставиле у новом столећу, а које између осталог подразумевају и знача-

јан пораст религиозности и њену друштвену прихваћеност, изискују и адекватан одговор језичке политике и језичког планирања.

Изванредан пример за планско, институционално и организовано спровођење језичке политике у сакралној сфери може нам пружити пољска средина. Деловање у овој области задобило је своје институционално окриље у Комисији за језик вере (*Komisja Języka Religijnego*), формираној 1999. при Президијуму Пољске академије наука у Кракову, као орган Савета за пољски језик. Задаци Комисије у нормативним документима дефинисани су на следећи начин:

1. анализа и оцена стања језика (овде и даље – пољског, *ł*trim. *nasza*) у верској сferi;
2. иницирање истраживања језика у верској сferi;
3. стање за правилност употребе језика у верској сferi и усавршавање културе његовог коришћења;
4. ширење знања о језику у верској сferi посредством организовања научних скupova и кроз издавачку делатност;
5. решавање, по молби Савета за пољски језик, спорних питања везаних за језик у верској сferi;
6. пружање помоћи верским организацијама у трагању за језиком који би био схватљив савременом човеку;
7. координација између Савета за пољски језик и Цркве у питањима односа према језику у верској сferi.

Занимљиво је напоменути да ширини делокруга рада Комисије одговара и састав њених чланова. Тако, у Комисији је у периоду 2003–2006. године било ангажовано 20 чланова, од тога 12 лингвиста, 4 теолога, један психолог религије, један философ религије, један свештенослужитељ већинске Римокатоличке цркве и један представник медијске сфере. Научне степене поседовало је 18 чланова Комисије (11 доктора наука и 7 магистара наука). Председник Комисије је римокатолички свештеник и универзитетски професор Веслав Пшичић. На сваке две године Комисија организује интердисциплинарне научне скупове посвећене различитим аспектима проучавања језика вере и Цркве.

Питање приоритетних подручја у даљем развоју лингвистике у Србији умногоме је условљено спољашњим околностима. У постојећој стратегији научног и технолошког развоја у Републици Србији за период 2009–2014, усвојеној и објављеној 2009. године, лингвистике нема међу научним областима које као приоритетне могу рачунати на јачу подршку државе, а друге области, осим приоритетних, у државној стратегији се не помињу. У току дискусије о стратегији Републике Србије у области научноистраживачког развоја дат је низ сугестија како да се побољша текст предлага те стратегије бар у врло скромном делу који се односио на лингвистику и филологију. Ипак, коначна верзија текста стратегије

у том делу остала је скоро иста, а према њој за Србију је, изгледа, стратешки интересантна само израда правописа, атласа (вероватно се мисли на дијалекатски атлас) и речника (вероватно због Речника САНУ, о којем постоји посебан закон).

Када је реч о изради правописа српскога језика у сакралном дискурсу, односно у сфери која опслужује комуникацију и мисију Цркве, у овом погледу постоји низ нерешених питања, односно питања у којима се општејезичка ортографска норма мимоилази са праксом присутном у православним информативним гласилима, издавачким кућама, органима устројства Цркве и институцијама које делују под њеним окриљем. Нажалост, у српској средини та је пракса веома неуједначена, због чега не можемо говорити чак ни о постојању јединственог правописног стандарда који би се примењивао у сферама комуникације и мисије Цркве.

И у овом случају драгоценни оријентир и путоказ за планирање активности дају нам искуства из развијенијих средина.

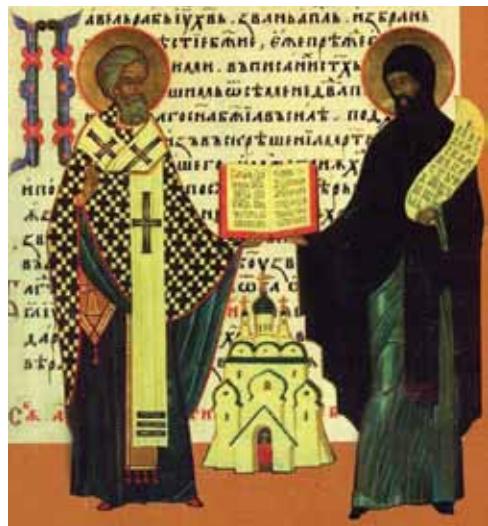
Индикативно је да је у Польској прва монографија објављена у серији „Теолингвистика“ била књига *Основи правописа лексике из религијске сфере*, чији су уредници председник Комисије за језик вере, свештеник и универзитетски професор Веслав Пшичина и универзитетски професор Рената Пшибиљска. Монографија се састоји од два основна дела („Писање великог слова“ и „Други правописни проблеми“) и додатка – списка препрезентативних примера.

У првом разделу дају се нормативистичка решења за писање следећих категорија сакралне лексике (наводимо наслове одговарајућих поглавља): *Властиша имена; Називи празника и празничних дана; Називи обреда и обичаја; Називи литургијских итериода; Називи међународних и домћих манифестација; Нази-*

ви уметничких дела (књите, радови, чланци, поетска дела, музичка дела, филмови), називи њихових делова, називи језичких синонимика, називи докумената Цркве, декларација, закона, хариташивних организација и других дела која делују у окриљу Цркве; Називи молитава; Називи црквених служби; Називи сакрамената (ошајстава, Светих Тајни); Називи звана, шиштула, црквених институција; Називи йригадника монашких редова, заједница, чланова богољајачких браћстава; Називи институција и структурних делова Цркве; Називи верских иокреја; Називи чланова верских заједница; Називи сабора и других организованих верских сабрања; Називи сакралних објеката; Називи дојађаја социјиолошкој карактеру; Називи магеријалних предмета који имају карактер верских символа и називи месаца; Писање парофраза; Писање йридева образованих од именица.

У руској средини први покушаји експлицирања ортографског стандарда који би се примењивао у сакралном функционалностилском комплексу појавили су се тек недавно, као интерни приручници Издавачког одељења Московске Патријаршије, који јесу доступни и широј јавности (на сајту www.gramota.ru), али немају карактер обавезности у православном издаваштву, можда и због контрадикторних решења која нуде и размишљаје између инструктивног и речничког дела.

Сматрамо да је за српско црквено издаваштво и информативну делатност медијских кућа које делују под окриљем Цркве неопходно разградити одговарајући сакрални ортографски стандард. Главни носиоци рада на пројекту разраде сакралног ортографског стандарда, чија би се структура могла концептирати по горе

Утемељивачи словенске писмености и језичке културе: Св. Кирило и Методије

представљеном польском моделу, требало би, по нашем мишљењу, да буду Одбор за стандардизацију српскога језика и Одељење за језик и књижевност Матице српске, уз укључивање теолога, представника црквених медија и издавачких кућа.

Од значаја за нашу националну културу свакако би било и стимулисање израде једнојезичних и двојезичних (преводних) речника теолошке терминологије и лексике из сфере духовности, а паралелно са тиме и рад на стандардизацији српске теолошке терминологије. У српској средини осећа се потреба за тематским тезаурусом лексике православне духовности, који би, према проценама мр Ружице Бајић из Института за српски језик САНУ, изведенним на основу њене темељне вишегодишње анализе лексикографске интерпретације српских лексика из ове сфере, оријентационо обухватао 15000 одредница. По типологији, радио би се о двостраном непреводном речнику у коме би перспектива посматрања и обраде одредница била првенствено и колико год је могуће синхронијска. Према саставу одредница овај тезаурус требало би да буде, највећим својим делом, лексикон. Такође, због присуства великог броја јединица синтагматског карактера (нпр. хеор- ➔

тоними, иконими и сл.), једним својим делом он би представљао и фразаријум. Његова намена састојала би се у упознавању шире читалачке публике са значењем и статусом лексема из области православне духовности које су, како показују истраживања у овој области, или термини, или припадају лексичкој сфери условно названој специјалном. Осим тога, читаоци би у једном оваквом речнику могли да се упознају и са појединим секундарним значењима лексема које у већој или мањој мери имају везе са православном духовношћу, док према својим примарним значењима припадају општем лексичком фонду. Речник би у доброј мери био нормативног, дидактичког карактера.

Свакако, овакав подухват изискивао би доста времена. Јединица израчунавања која се највише користи у металексикографској литератури јесте *уредника недеља* (енгл. *an editor week*): количина после коју један уредник-лексикограф може да уради током једне седмице. Друга важна јединица за израчунавање је *брзина дефинисања* (енгл. *defining rate*). Уколико бисмо претпоставили да брзина дефинисања може да буде 15 одредница на дан, то би значило да једна уредничка недеља подразумева 75 обрађених лексема. Тако је за 15000 одредница потребно 200 уредничких недеља. Уколико би више лексикографа радило на изради речника, он би могао да буде завршен и раније (на пример, четворо њих завршило би посао за 50 недеља).

Извори из којих се узима и(ли) експертира лексика јесу одлучујући за дефинисање макроструктуре предложеног тезауруса. У лексикографској пракси уобичајено је, у данашњем тренутку њеног развоја, када већ постоји велики број урађених речника – да се добар део лексике узима из већ постојећих речника. Тиме се умногоме, у већини случајева, смањује време потребно за израду речника. У случају реализација оваквог пројекта, чији

би главни носилац могао бити Институт за српски језик САНУ, корпус би требало проширити на рачун жанрова који репрезентују све функционалне стилове унутар сакралног функционално-стилског комплекса српског језика, будући да они нису узимани у обзир при изради општих речника српског књижевног и народног језика.

Важан аспект лексикографског рада свакако је и преводна лексикографија. У области лексикографије теолошких речника у Србији већ постоје извесна позитивна искуства и остварења (Б. Вукичевић, *Речник православља енглеско-српски и српско-енглески*. – Београд, Језикословач, 2004; А. Добрић, *Српско-енглески и енглеско-српски теолошки речник*. – Београд, Хришћански културни центар, 2008; М. Јандровић, *Немачко-српски и српско-немачки теолошки речник*. – Београд, Хришћански културни центар, 2007; К. Кончаревић, М. Радовановић, *Руско-српски и српско-русски теолошки речник*. Београд, Службени гласник, 2012), тако да се репертоар терминолошких лексикографских публикација може ширити на језике који до сада нису били обухваћени (превасходно оне који су релевантни за бављење хришћанском теологијом – новогрчки, француски, италијански, шпански), а могуће је покренути и рад на вишејезичним речницима теолошке терминологије. У овакав пројекат могли би се укључити стручњаци за одговарајуће стране филологије и теолози, а координација после припадала би Институту за теолошка истраживања.

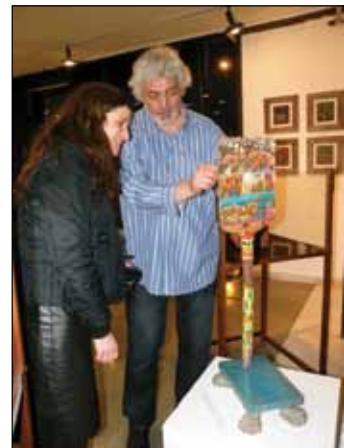
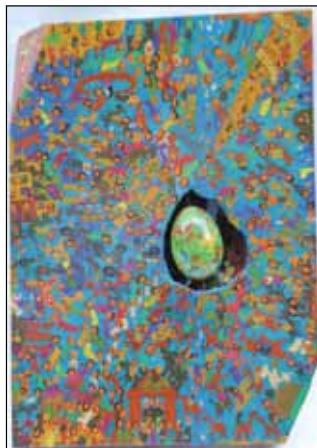
Најзад, указали бисмо и на потребу примењених истраживања проблематике језика црквене и школске катехезе (за децу, адолосценте и одрасле), с обзиром на то да је разумљивост и приступачност усмених излагања вероучитеља и текстова из уџбеника катехизиса битан аспект успешног остваривања мисије Цркве и реализација циљева верске

наставе. Овде нам као драгоценни оријентири takoђе могу послужити извесна искуства из других средина. Тако, у Польској, 2008. године, у серији „Теолингвистика“ је издат тематски зборник *Język katechezy*, на чијим страницама налазимо радове педагога, лингвиста, теолога, свештенослужитеља: *Фундаменталне поставке школској програма верске наставе* (Zbigniew Marek); *Основне одлике школских уџбеника за верску наставу* (Ks. Piotr Tomaszik); *Карактер језика катехезе* (Kazimierz Misiaszek); *Лишурјијски језик катехезе: одabrani проблеми* (Halina Iwaniuk); *Формирање процеса разумевања усмених и писмених текстова на часовима верске наставе* (Regina Pawłowska); *Објашњавање садржаја религијолошких термина у уџбеницима верске наставе* (Rafał Zarębski); *Библијске приче у верској настави: лингвистичка заједница о језичком обликовању Библије за децу* (Ewa Komorowska, Elżbieta Umińska-Tytoń).

На овом подручју, које је у српској средини истраживано са становишта опште дидактике и теорије уџбеника (нпр. зборници у издању Завода за уџбенике из Београда *Језик уџбеника*, *Уџбеник као предмет научно истраживања*, *Прилози теорији уџбеника*, *Савремени основношколски уџбеник*, и др.), као носиоци истраживачке делатности (у њеном теоријско-пројективном и евалуационом аспекту) могли би бити ангажовани Педагошко-катихетски институт при Православном богословском факултету Универзитета у Београду, Институт за педагошка истраживања из Београда, учитељски факултети, Завод за уџбенике и наставна средства, Завод за унапређивање васпитања и образовања Републике Србије.

Свакако, у домену језичке политике и нормативистике остаје много тога да се уради како би се обезбедио адекватан статус, али и ефикасније остваривање мисије и комуникације Цркве у временима која долазе.

Изложба у Етнографском музеју у Београду – сликали молитвени свет Србослава Илића

Иконе на авангардан начин

пр Биљана Цинцар Костић

Можда сīава
(Србослав Илић)

У галерији Етнографског музеја, средином марта ове године, отворена је изложба Србослава Илића под називом *Можда сīава*. Као плод двадесетогодишњег бављења сликарством ту су биле изложене иконе, неколико „скулптура“ и нешто „објеката“ (инсталација).

Божији дар Србослава Илића, кроз таленат ликовног изражавања, није прошао кроз процес класичне едукације, те је баш зато добио слободан замах и развио се у правцу наивне уметности. И заиста, његова ликовна дела носе сва обележја овога правца: плошност, први план, живи колорит, употреба црне боје (хорор вакуи).

Илићеве студије на Православном богословском факултету, пак, уз богату теолошку литературу, оставиле су дубок траг који је код уметника родио потребу да резултат личног созерцања преточи у ликовни језик и подели са својом публиком. Природно је што је у том послу посегао за формом иконе. Икона рођена у њему бива реализована у технички темпере која је примењена на разним подлогама – од уобичајене даске, преко хартије, црепа, до других неуобичајених подлога – у виду фрагмената неког древног предмета, те корубе првих радио-апарата. Једино што га разликује од колега из наив-арта, никада у раду за носач не користи платно.

Иза „наивне“ – скоро дечије (*јер њихово је Царство небеско*), разиграности и оптимизма, који се уочавају већ на први поглед, права порука за мо-

менат остаје скривена, све док се дубље не доживи икона која отвара један скривен, озбиљан литературни сије (андерграунд).

Ступањем на Илићеву изложбу, човек улази у уметников свет у којем је небо спуштено на Земљу и ту, око нас, у једном усковитланом ритму присутни су у лету анђели, светитељи, па и обичан народ (који се на традиционалним иконама приказује ретко или никако). На овим представама често изостаје граница између неба и поднебесја.

Док посматрате изложбу као да листате Библију и постаете визуелни учесник у догађајима Старог и Новог Завета. У неким од појединачних сцена уметник је укључио чак десетине – до стотину фигура. На коруби од радија је инсталација „Апокалипсе“... Икона са називом „Нови крст“ уводи нове видове страдања и лица нових мучитеља. По Илићу, страдалници су и наши савременици који живе виртуелни живот *мејнстрим* културе и друштвених мрежа (фејсбук и твишер). Уз неодољиви осећај да се налазимо усред уметниковог молитвеног света, поготово они са формалнијим приступом, након посете Илићевој изложби *Можда сīава* остају запитани – Да ли је икона полазиште или она исход молитвеног обраћања?

Може ли икона, која је насликана на авангардан начин, бити заједничка свима онима... који мисле, осећају и обраћају се Свевишњем... Одговор ће доћи неко будуће време!

Најобразованији песник српског романтизма, Лаза Костић

1. Марко Мурат, Портрет Лазе Костића, 1898. г.

2. Стева Тодоровић, Портрет Ленке Дунђерски, 1887. г.

Santa Maria della Salute

Светлана Новићић

Његова машта је бескрајна. Најневероватније фигуре и поређења на српском језику изашли су испод његовог пера. Планине су за њега „маснице“, „остаци Божја бича“ када је шибао земљу због њених црних дела; злато је пак „жути гној“ у тим масницама. Небо је „угнута стопа Господа Бога...“

Најобразованији песник српског романтизма, Лаза Костић, рођен је 31. јануара 1841. године у Ковиљу, у Бачкој, у војничкој породици. Иако је 1866. постао доктор правних наука, читаво је све што му је долазило до руку, а поезију је писао од школских дана. Бавио се и политичким радом, чак је у августу 1872. ухапшен у Новом Саду где је провео пет месеци у пештанској истражном затвору, потказан од стране политичких противника. Необичан и хировит био је, како у књижевном раду, тако и у приватном животу. Разбарашен, изгубљеног погледа и увек усрдсрећен на сопствени пут, никада се није обазирао на оно што други људи о њему мисле. Облачио је бело одело пре него што би сео да пише, због свечаности стваралачког чина.

Запрепашћеним паланчанима његов костим је више личио на лудачку кошуљу, јер су га сматрали готово „безумником“. Није знао за меру, није волео разборитост, а ни здраву памет. Нема загонетнијег писца у српској књижевности, нико није живео у таквом нескладу са својом околином, нити у таквом складу са својим делом. Пратио је само њему знану песничку нит и у томе је истрајао до kraja.

Поред 150 лирских и двадесетак епских песама и балада, написао је и три драме: „Максим Црнојевић“, „Пера Сегединац“ и „Ускокова љубав“ (или „Гордана“), естетичку расправу „Основа лепоте у свету с особеним обзиром на српске народне песме“, велику Монографију о Јовану Јовановићу Змају, као и неколико оригиналних фантастичних

приповедака: „Чедо вилино“, „Махараца“ и „Мученица“. Од преводилачког рада најзначајнији су његови преводи Шекспира на српски језик: „Хамлет“, „Ромео и Јулија“ и „Ричард III“.

Костић је своје књижевно стварање почeo у јеку романтизма, поред Змаја, Јакшића и других врло истакнутих писаца. Па ипак, за непуних десет година стварања он је одмах упловио у ред највећих песника и постао најпознатији представник српског романтизма.

Шездесетих и седамдесетих година слављен је као мало који други српски књижевник, међутим, због необичног понашања у животу, почeo је да изазива, испрва чуђење, а касније и осуду савременика. Већ у деведесетим годинама књижевни критичари га оспоравају. Љубомир Недић његово дело оцењује

је као пуки вербализам и збрку празних речи, а убрзо му се придружује и Јован Скерлић, замерајући му нове кованице и нелогичности. Немилосрдно му је оспоравао чак и сам таленат, и у први план стављао његову превелику сигурност у сопствену реч, те је тако о Костићу записао и следеће: „Лаза Костић је био и остаће најкарактеристичнији песник српског романтизма, који је са манама тек књижевне школе отишао до краја, показавши како се може рђаво проћи са нешто талента а са много списатељске таштине.“

Срећом по песника, после Првог светског рата појавили су се „модернисти“ који су у њему гледали свог претечу и његове песме „Међу јавом и међ сном“ и „Santa Maria della Salute“ хвалили као најбоље у српској књижевности. Надреалисти (Оскар Давичо, Марко Ристић, Душан Матић, Милан Дединац) такође истичу Лазу Костића као свог претходника, а један од најдаровитијих песника српске савремене књижевности, Васко Попа, говорио је да је његов следбеник.

Српски менталитет тешко прихвата различитост, те песник и личност која се не уклапа у шаблоне, никако не могу бити позитивно оцењени. А, Костић се разликовао. И то није ни покушавао да прикрије. Он готово све своје лирске песме — и љубавне, и родољубиве и мисаоне, — гради на песничкој слици, а не на неком непосредном осећању, и на читаоца делује првенствено лепотом и необичношћу своје слике, готово увек алегоријске, па тек преко ње буди одговарајућа осећања. Његова машта је бескрајна. Најневероватније фигуре и поређења на српском језику изашли су испод његовог пера. Планине су за њега „маснице“, „остаци Божја бича“ када је шибао земљу због њених црних дела; злато је пак „жути гној“ у тим масницама. Небо је „угнута стопа Господа Бога“.

Исидора Секулић је рекла да је Лаза Костић песмом *Santa Maria della Salute* „Богородици поставио једну од најлепших и несагорљивих свећа – најсилнија љубавна песма српске књижевности носи назив *Santa Maria della Salute*, и грца, буја, луди, и занесвешћује се кроз четрнаест строфа са тим рефреном.“

Месец је, по потреби, „жута турска сабља“ и „обруч круне света“. Звезде су „штрецови жуљеви на Божјој стопи“. Драгине очи су „два дивита дубока“. И та његова неодмерена фантазија, та жеља да буде што оригиналнији и да говори како нико не говори, да што више запрепости обичне људе екстравагантном реториком, допринела је неразумевању његове прелепе поезије. Сам је говорио да „нема песника без мислиоца, ни правог мислиоца без маште“, и да „сваки песник треба да има нешто од филозофије“. Међутим, бисер у његовој поезији нема много филозофског у себи. Песма „Santa Maria della Salute“, последња је коју је написао. Свој пут од једне уморне душе, до хартије, тражила је читавих неколико месеци. Она је молитва, покајница, елегична исповест, сновићење, љубавна песма, апоколиптично виђење, химна. Надахнута је неоствареном љубављу песниковом према Ленки Дунђерски и савршенством грађевине која одише миром Божијим и ванвременском лепотом. Сусрет са Храмом Господа од Спаса у Венецији пробудио је покажање за све оно што је песник раније песмом говорио о грађењу храма – он је жалио борове које су Млеци секли по словенским шумама и градили своју Венецију и храмове у њој. То је био протест младог песника не само због сече шума – борови су симболизовали Србе – све оне који су гинули на границама западне цивилизације штитећи је од најезде Турака. Песник је био

задивљен лепотом храма и у том тренутку је схватио да је лепше „носити лепоту“ и „постати стуб који ће носити сводове цркве, него претворити се у пепео грејући светску грехоту“.

„Опрости, мајко света, опрости, што наших гора пожалих бор, на ком се, устук свакој злости, блаженој теби подиже двор; презри, небеснице, врело милости, што ти земаљски сагреши створ: Кајан ти љубим пречисте скуне, Santa Maria della Salute“.

Већ стар и свестан да је крај близу, дубоко верује и зна да је несрећа и тама овостраног живота превладана експлозијом среће, лепоте и светlosti у онострланом животу. Песма, дакле, нема песимистички крај – у њој је снага и динамика оптимизма, творачког оптимизма. Тиме је смрт надвладана. Исидора Секулић је рекла да је овом песмом Лаза Костић „Богородици поставио једну од најлепших и несагорљивих свећа – најсилнија љубавна песма српске књижевности носи назив, *Santa Maria della Salute* и грца, буја, луди, и занесвешћује се кроз четрнаест строфа са тим рефреном.“

Годину дана после објављивања овог савршеног поетског остварења, 9. децембра 1910. у Бечу је преминуо Лаза Костић. После необично бурног и несхаћеног живота, отишао је у ванвременско пространство да, по жељи из своје последње песме, буде са својом Ленком. ■

Црква – службени билтен Православне Охридске Архиепископије

Изашао је из штампе нови број *Цркве*, службеног билтена Православне Охридске Архиепископије. У овом броју билтена, који излази већ девет година, обухваћен је период од јануара до децембра 2012. године. Ово издање садржи Божићну посланицу Његовог Блаженства Архиепископа охридског и Митрополита скопског Г. Јована, саопштење Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве поводом пресуде Архиепископу Јовану, као и саопштења Православне Архиепископије Охридске поводом држavnог терора на верској основи. Билтен доноси и позиве за ослобађање Архиепископа Јована (Православни епископи Америке, Светски Савет Цркава...), писма подршке Православној Охридској Архиепископији (Руска Православна Црква, Света Гора), као и део реакције међународне јавности (Амерички Стејт Департмент) итд.

Садржај билтена доступан је на следећој адреси: <http://poa-info.org/izdavstvo/crkva/crkva-g9/sodrzina.html>. У овом електронском издању званичног часописа Православне Охридске Архиепископије поједини чланци су читаоцима доступни на македонском,

српском и енглеском језику (нпр. саопштења ПОА), док су неки прилози Информативне службе ПОА доступни још и на грчком и руском језику.

Извор: Православна Охридска Архијерискотија

Александар Лабан

Хроника српске лавре

Завичајни клуб Пећанаца,
Београд 2012
279 стр.; 25 см
ISBN: 978-86-907125-1-9

Крајем 2012. године појавила се књига *Хроника српске лавре* аутора Александра Лабана. Ово је један од најбољих историјских романа последњих година у нас. Испричао га је монах Димитрије, који долази из Солуна у Хвосно (Метохију) са моштима Стефана Немање и Светога Саве.

Приповест обухвата пет векова Пећке патријаршије: од Латинског царства до упокојења Арсенија Чарнојевића у Бечу. Писац се није одлучио за конкретан до-гађај из историје коме би посветио неколико стотина страна, већ иде обрнутим путем – неколико векова сместио је у изванредну епопеју о православљу, философији, историји, архитектури...

Истрајно и прецизно описује живопис у свим црквама Пећке лавре, понекад и у дијалогу са сликарима, што му даје посебну драж.

Хроника српске лавре

Александар Лабан

Написан је лепим архаичним језиком попут хрисовуља, диплома и повеља тога времена. Описи су тако уверљиви и дирљиви да вам између страница зажубори Бистрица, а у ушима одјекне црквено звono. У походе светој лаври долазе највећи великодстојници тадашњег времена. У књизи су смештени ненаметљиво и присно. Ликови су живи и аутентични, па је тешко уочљива разлике између стварних и фиктивних. Сваки дијалог је поткрепљен историјским чињеницама.

Ово је једно од највреднијих сведочанстава о старој српској држави, Цркви и њеној слави. У овом времену треба да се пишу и читају овакве књиге и не забораве наше највећи светионици. Без њих ћемо остати у дубокој тами.

Издавач књиге је Завичајни клуб Пећанаца у Београду.

Извор: <http://www.spc.rs/>

Отац Јован Мајендорф

Брак – православна перспектива

Отачник, Београд 2012.

МАЈЕНДОРФОВА КЊИГА ЈЕ ДРАГОЦЕНА СВАКОМЕ КО СЕ ИНТЕРЕСУЈЕ ЗА ХРИШЋАНСКО ПОИМАЊЕ БРАКА. У њој аутор истражује значења које је брак имао у јудаизму и Новом Завету, раној Цркви и Римском праву, светотајинском животу и, на крају, савременом друштву. Теме којима се бави јесу други брак, мешовити бракови, развод, абортус, планирање породице и родитељство... Ова књига је од нарочитог значаја како за свештенство тако и за венчане и оне који се припремају за свету тајну брака.

Из старог Православља

Један диван обичај

На средини пута између Книна и Сиња у Далматији, налази се варошица Врлика. По остацима старих кућа, пећина и споменика види се да је ово место некада била колевка ускока и јунака. Дивна народна ношња, очувана још увек у овом крају, спада у најлепше у нашој земљи. Као некада пре неколико векова, на Велики Петак и данас долазе у цркву Св. Николе у Врлици чувари Христовог Гроба и ту остају три дана до Васкрса. Тако је било и ове године. Дошла су десеторица младића из села Цетине са својим харамбашом на челу да чувају Гроб Христов. Најпре су помогли свештенику око уређења и кићења Гроба Христовог. Пошто је на вечерњи била изнешена на Гроб плаштаница, по двојица су држали стражу по свим војним прописима. Свака два сата харамбаш је вршио смену. Са двојицом нових стражара он се најпре поклони пред плаштаницом у ставу „мирно“, а онда, ништа не говорећи удари кундаком о под што значи да стари стражари уступе место новима. Тако се то стално врши докле се на јутрењу вакршњем не запева: „Воскресије Твоје Христе Спасе...“ Пошто се заврши вечерње на Велики Петак у Врлици је обичај да стражари носе Гроб са плаштаницом три пута око храма у литији са свештеницима и народом.

Дивно је било погледати стражаре Гроба Господњег ове године у Врлици. Међу њима је био најстарији харамбаш, врло снажан, развијен и крупан човек тридесетих година. Сви остали су били младићи између 20 и 25 година. Изгледали су као прави хајдуци из доба Стојана Јанковића. На глави су им биле перјанице вежене и украшене, имали су као снег беле кошуље извежене уметнички, црвене цемадане од чоје, сребрне токе, кожнате ћемере, сукнене гуњеве и чакшире – све украшено сребреним пуцадима, алкама и извежено у најживописнијим бојама. Сви су били наоружани у сребро окованим цвердарима, јатаганима, кубурама и кремењачама. Ови дирљиви обичаји одушевљавају нарочито децу и омладину. Ове године у Врлици су ове свечаности биле још лепше, јер је у њима узео учешћа и далматински Епископ Њ. П. Г. Стефан.

Ј. П. О.

Ускршњи распуст матураната Призренске богословије

Овогодишњи ускршњи распуст остаће дugo у сећању матураната Призренске богословије. Ове године они нису отишли својим кућама да заједно са својим родитељима, родбином и пријатељима прославе овај највећи хришћански празник – Васкрсење Христово. Остали су у својој школи да појањем и прислуживањем увели чају предускршња и ускршња богослужења у Призрену и његовој околини. Додељене им дужности они су саве-

сно и са љубављу обављали, те су богослужења сасвим одговарала значају и величини празника. Али није то све, што су матуранти ове Богословије доживели за време овогодишњег распуста. Обогатили су се они још једним пријатним доживљајем, који ће им остати дуго година у памћењу и чешће их потсећати на древни Призрен и његову околину.

Реч је о једном успелом ћачком излету, изведеном другог дана Ускрса до манастира Свете Тројице. Овај манастир се налази дводесетак километара источно од Призрена на висоравном подножју Шар-планине. У овом крају овај манастир је познат и под називом „Русеница“ или „Русиница“, по испосници која се налази недалеко од манастира идући југозападно. Овај назив је по предању дошао отуда, што се у тој испосници некада подвизавао један руски монах. Не зна се тачно када је манастир подигнут, нити, пак, ко је ктитор ове светиње на југу Србије. Обично се узима да је подигнут почетком 15. века. Више пута је био разаран и обнављан, као и већина наших манастира. Некада је овај манастир припадао братству, а данас је повериен сестринству. Ето у том су манастиру матуранти Призренске богословије са својим разом. Старешином провели други дан Ускрса.

Дан је био диван за ово доба године, пун сунца и ведрине. Сем наших богослова, у манастир је дошао и приличан број побожног света, углавном из комшијског села Муштишта, који по дугој традицији други дан Ускрса у манастиру проводи. Богослужење (јутрење и св. литургија) је обављено торжествено; матуранти су појали са одушевљењем, а народ је са великим интересовањем пратио ток богослужења. Одмах после богослужења сви смо изашли у манастирско двориште, где смо једни другима честитали Празник са: Христос Васкрсе! И Ваистину Васкрсе! Настало је право празнично расположење, било је ту и куцања ускршњим јајима и сликања са народом, свечано одевеним у богато украшenu народну ношњу...

Јеромонах Никодим (Ђураков), професор

Православље – новине Српске Патријаршије, година III, број 52, Београд, 8. мај 1969. г., стр. 6 и 7.

КРОЗ ХРИШЋАНСКИ СВЕТ

Маријана Пешровић

ЈЕРУСАЛИМ Отимање црквеног имања

Завршетак Часног поста, пред сам почетак овогодишњег пасхалног периода ће, судећи по вестима које пристижу са Близнаког Истока, бити обележен страдањима православних хришћана.

Како преноси *Свейшијора йрес*, Јерусалимска Патријаршија успешно покушава да се одупре нападима на своју имовину, сада интензивираним узурпацијом земље манастира Св. Лазара, Марте и Марије у Витанији.

Наиме, на парцели која припада манастиру, мештани Арапи муслимани од марта ове године граде велику зграду. Без обзира на протесте православца, непрестано се ради на изградњи ове зграде (тренутно су подигнута три спрата), иако манастир поседује сву документацију за земљиште и старе земљишне књиге које доказују власништво, укључујући и тапију на земљу из 1912. године.

Покушаји адвоката Јерусалимске Патријаршије Самиха Шлејпира да палестинска полиција заустави даље радове нису дали резултате. Није помогло ни посредовање амбасаде Кипра, која се умешала у ситуацију пошто су на адресе монахиња стизале претње (пет од седам монахиња су Кипранке). Зграда се подиже грозничавим темпом. Радови се изводе даљу и ноћу са циљем што бржег завршетка изградње, и агресивне отимаче црквене земље тренутно нико не може зауставити, јавља грчка агенција *Ромфеа*.

СИРИЈА

Киднаповање архијерејâ

У понедељак, 22. априла 2013. г., у Сирији, недалеко од сиријско-турске границе, додогодила се отмица у којој су киднапована двојица црквених великодстојника – Митрополит алепски Павле (Јазиги) из Антиохијске Патријаршије, и сиријски древноисточни (јаковитски) Епископ алепски Јован. Према извештајима које преносе светске агенције, епископе су отели наоружани побуњеници, исламски фундаменталисти (стижу и вести о томе да су у питању чеченски терористи), ђакон који је возио автомобил са епископима је убијен, а за отмицу се сазнalo тако што је убрзо по отмици Митрополит Павле успео да својим сарадницима пошаље поруку мобилним телефоном, који му отмичари нису одмах одузели.

Православни Митрополит Павле (Јазиги) рођени је брат новог Патријарха антиохијског Јована, и обојица су докторирали у Солуну. Митрополит Павле од 1992. године предаје хришћанску етику, патрологију и омилитику на Богословском факултету Светог Јована Дамаскина у Баламанду (Либан). Године 1994. постављен је и за декана тог Факултета. Учествовао је као предавач на многобројним међународним научним скуповима – између осталих, и на домаћем симпозијону о женском монаштву одржаном од 1. до 4. септембра 2011. године у манастиру Жичи. Веома је плодан писац и преводилац, а неколико његових богословских чланака преведено је на српски. Митрополит Павле био је и у делегацији коју је 6. септембра 2011. године угостио Патријарх српски Г. Иринеј у Патријаршији Српској у Београду.

Патријарх антиохијски Јован, брат Митр. Павла, непрекидно је у контакту са сиријским властима, како би отети архијереји били пронађени и ослобођени.

Митрополит Павле (Јазиги)

Епископ алепски Јован

Православна Антиохијска Патријаршија и древноисточна Сиријска Патријаршија објавиле су заједничко саопштење поводом недавне отмице двојице њихових архијереја, у којем се између осталог каже:

„Хришћани у овом делу Истока дубоко су ожалошћени због онога кроз шта пролазе њихове земље, тачније, због насиља које се шири, и убијања... Позивамо отмичаре да поштују животе двојице наше отете браће и апелујемо на све – да се прекине са оваквим чиновима... Користимо ову прилику да позовемо и наше суграђане из свих исламских конфесија, да једни уз друге заједничким напорима радимо на супротстављању злоупотребе човека и третирања човека као робе, као штита у борби или као средства финансијске и политичке трговине. Обраћамо се отмичарима и говоримо им да су они које су киднаповали благовесници мира у овом свету. Њихов рад на пољу вере, друштва и нације сведочи за њих...“

Патријарх московски Кирил затражио је од руског председника В. Путина да помогне у проналажењу и ослобађању несталих јерараха.

Извор: <http://www.spc.rs/>
www.antiochian.org ■

У НОВОМ САДУ

Награда „Капетан Миша Анастасијевић“

У Новом Саду 9. априла 2013. године, додељене су годишње награде „Капетан Миша Анастасијевић“ за најуспешније појединаче, предузетнике и институције у Србији у циљу афирмације привредног и друштвеног стваралаштва Србије. Признање, дванаесту годину заредом, додељују Факултет техничких наука Нови Сад, Агенција „Медиа Инвент“ уз помоћ Привредне коморе Војводине и регионалних привредних комора Србије. У Матици српској у Н. Саду, за манастир Пећка Патријаршија, – за очување српских корена на Косову и Метохији, признање „Капетан Миша Анастасијевић“, примио је Епископ бачки Г. др Иринеј. *Извор: Media Invent / www.mediainvent.rs*

УАЕМ

Васкршњи сајам

Овогодишњи Васкршњи сајам, у организацији Издавачке фондације СПЦ АЕМ, окупио је преко 40 излагача и трајао је од 15 до 28. априла у просторијама Вазнесењске цркве у Београду. Са благословом Патријарха Српског, Сајам је отворио Епископ хвостански Г. Атанасије, а поздравну беседу је рекаоprotoјереј-ставрофор проф. др

Саопштење за јавност

Свети Архијерејски Синод је, на својој седници од 22. априла 2013. године, донео одлуку да усвоји оставку Епископа зворничко-тузланског Г. Василија на службу активног епархијског архијереја, поднету из здравствених разлога 6. новембра 2012. године, и да га разреши даљег управљања Епархијом зворничко-тузланском. Овим се утолико мења одлука Светог Архијерејског Синода од 6. новембра 2012. године којом је оставка Епископа Г. Василија била начелно прихваћена, а он умољен да остане у служби епархијског архијереја до редовног заседања Светог Архијерејског Сабора у мају 2013. године, ради завршетка започетих пројеката. За администратора Епархије зворничко-тузланске постављен је Епископ бањалучки Г. Јефрем.

*Из Канцеларије Светој Синоди
Доставља: Епископ бачки Иринеј*

Владимир Вукашиновић, главни уредник Издавачке фондације: „Васкршњи сајам је својеврсна духовна смотра онога што наша Црква у току једне године на различитим нивоима свог организованог живота у разним институцијама и телима, али и у лицима вредних појединача, напише и одштампа, сними, наслика, дуборези, сашије, исплете, излије, скроји и направи...“

Свакога дана на Сајму су се одржавала вредна духовна сабрања, предавања, трибине, радионице, разговори, о свим важним и актуелним питањима везаним за Цркву и њен живот. Многобројни угледни гости су зборили на теме: о 1150. годишњици мисије Св. Ћирила и Методија... предавање на тему *Педагоџија и антисегедаџија* одржало је академик Владета Јеротић, Висока школа-Академија СПЦ за уметности и консервацију представила је научни зборник „Свети Константин Велики. Историја и култура – поводом 1700 година Миланског

едикта“. Његово Преосвештенство Епископ ремезијански Г. Андреј је одржао предавање на тему „О Васкрсењу Господњем“, док је Издавачка фондација је представила свој издавачки и штампарски подухват: „Увод у девтероканонске књиге Старога завета“, као прву књигу у библиотеки *Учбеници и йериучинци*. У оквиру Сајма представљен је и пројекат *Земља живих* који седам година функционише под окриљем СПЦ и бави се ресоцијализацијом и рехабилитацијом зависника.

О. Стојановић

У БЕОГРАДУ

Историјски развој монаштва у СПЦ

У Београду је 17. априла 2013. г., у организацији Центра за религијске студије Института за филозофију и друштвену теорију, одржано предавање др Радмиле Радић: „Монаштво у Српској Православној Цркви: историјски развој и савремено стање“. У тој предавању анализиран је развој монаштва у окриљу СПЦ са нагласком на проблеме током 19. века, а до избијања II светског рата, однос државе према црквеном питању, проблеми уређења црквеног живота, посебно монашког и сл. Снимак предавања могуће је погледати на адреси: <http://www.youtube.com/watch?v=E18UhoThMs8>.

У БЕОГРАДУ

Изазови Миланског едикта данас

У организацији Центра за емпиријска истраживања религије (ЦЕИР) 19. априла 2013. г., у Дому омладине Београда, одржана је Међународна конференција „Религија и слобода – изазови Миланског едикта данас“. У раду су учествовали истраживачи из Босне и Херцеговине, Бугарске, Велике Британије, Србије и Црне Горе. Циљ конференције је био да се из угла социологије, религиологије и теологије размотри могућност ишчитавања и разумевања Миланског едикта у контексту времена у којем је настао, као и утицај на развој верских слобода. Нека од предавања (академика Владете Јеротића, проф. Џорџа Виликса, проф. др Милана Вукомановића) могуће је погледати на интернет адреси: http://www.youtube.com/watch?v=_paZMQuzuf.

Данко Стражанић

У ПОДГОРИЦИ

Молебан за спас Ким

У порти саборног Храма Васкрсења Христовог у Подгорици, 24. априла 2013. г., служен је велики свенародни молебан за спас Косова и Метохије. Молебан је служио Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије, Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије и Епископ захумско-херцеговачки Г. Григорије са свештенством, свештеномонаштвом и вјерним народом Митрополије црногорско-приморске.

Извор: Митрополија црногорско-приморска

ВЕНЕЦУЕЛА

У васкршњим данима

Хришћанска српско-православна заједница, како је званично регистрована наша парохија, основана је 1955. г., углавном од политичких емиграната који су у Венецуелу дошли након II св. рата. За кратко време изградили су и Цркву Св. Великомученика Георгија,

Деманти

У листу *Danas* од 23. априла 2013. објављен је текст извесне Лидије Валтнер под насловом „Никитовић и Бећковић иза саопштења Цркве“. Наслов представља сажетак читавог текста, али представља, нажалост, и грубу неистину, што је и иначе честа појава када је посреди писање тога листа о Српској Православној Цркви.

Иза саопштења Светог Синода стоји, искључиво и једнодушно, сâм Свети Синод, а ни у ком случају „Никитовић и Бећковић“ или било ко други. Кад је за првично озбиљни лист *Danas* занимљиво и то ко је текст писао, ево му информације из прве руке: писао га је, по службеној дужности и по најбољој савести, портпарол Српске Православне Цркве и потписник овог демантија.

Епископ бачки Иринеј

коју је 1969. г. освештао Епископ америчко-канадски Дионисије.

Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије је сада администратор Буеносаиреске и јужноамеричке Епархије, председник ЦО у Цркви Св. Георгија је г. Радивоје Јовановић, а један од стубова наше Цркве у Венецуели је бака Стоја Солунац, из Стрмне у Хрватској, која је једно време провела и у злогласном логору Јасеновац. Оно што је свакако најважније овде је, – мисија Цркве, и чињеница да је за непуних годину дана било око десетак крштења. Планира се и да се покрену две мисионарске парохије, једна посвећена Св. Николају Жичком (Маракајбо на југу Венецуеле и 4 погранична града у Колумбији), а друга посвећена Св. Јустину Ђелијском (држава Мерида – Венецуела).

Свештеник Саша Бурђевић

У СИДНЕЈУ

Семинар свештеничког братства Митрополије аустралијско-новозеландске

Годишњи семинар свештеничког братства Митрополије аустралијско-новозеланд-

ске СПЦ одржан је од 10. до 13. априла 2013. у Сиднеју. У званичном саопштењу које је Митрополија издала тим поводом између осталог се каже:

Сабрање је започело светом Литургијом Прећеосвећених дарова служеном 10. априла, у Храму Св. Апостола Луке у најмлађој сиднејској парохији, Ливерпулу. Ова, још увек мисионарска парохија, на опште задовољство свештенства и верног народа, сваким новим даном расте и стасава. Радни део Семинара отпочео је у Кабрамати у четвртак, 11. априла, када се сабраном свештенству обратио уважени гост овогодишњег Семинара Епископ крушевачки Г. др Давид. Прећеосвећени Владика одржао је два предавања у току тог дана: *О есхатолошкој свести ране Цркве, и Смисао љубави и њена веза са правдом у јеванђелској проповеди Св. Апостола Павла*. Семинар је настављен у парохији Св. архијакона Стефана у Рути Хилу, 13. априла, када су разматрана извесна административна питања, текући послови и питања живота и мисије наше Цркве на овим просторима. Патријарху српском Г. Иринеју и члановима Светог Архијерејског Синода упућен је поздрав и захвалност за бригу и љубав коју нам указују и изражена синовска оданост свој пуног Цркве наше светосавске у Отаџбини и расејању. У суботу, 13. априла,

у саборном храму Св. кнеза Лазара у Александрији је служена Св. Архијерејска Литургија којом је началствовао Епископ крушевачки Г. Давид. Окупљени око Једног и Јединог нам истинског пастиреначалника, Христа Спаса, ми, свештеници Аустралије и Новог Зеланда, заједно са нашим Епископом Иринејем, упућујемо својој пасти молитвене жеље за благословен пост и радостан долазећи празник над празницима – Вакрс.

Српско православно свештенство Митрополије аустралијско-новозеландске

Извор: Мишрополија аустралијско-новозеландска

УАРАНЂЕЛОВЦУ

Свештеничка исповест

Свештеничка исповест Орашачког намесништва одржана је у среду Цветне недеље Часног поста у Храму Светог Архангела Гаврила у Аранђеловцу. Након исповести, Свету Литургију прећеосвећених дарова служио је Епископ шумадијски Јован уз саслужење архимандрита Георгија из оближњег манастира Брезовца, исповедника проте Милана Бороте, пензионисаног свештеника Стокана Ђирковића и архијерејског намесника орашачкогprotoјереја-ставрофора Миће Ђирковића.

Храм је био пун верника и већи део њих се причестио Телом и Крвљу Христовом. У току Литургије, Владика је рукоположио у чин ђакона чтеца Марка Денића из Краљева. У беседи, Епископ Цркве Божије у Шумадији је указао на телесну и духовну страну поста те да су пост и молитва два крила којима се човек уздиже из над свека овогемаљског. *M. R.*

Апел за помоћ

Свештеник Владимир Живковић из Бечмена има 33 године, отац је троје деце. О. Владимир је оболео од акутне мијелоидне леукемије и потребно му је клиничко лечење комбинованим хемиотерапијом које ће трајати око три недеље. За одлазак и лечење потребно је прикупити 20.000 евра за хемиотерапију, док је за трансплантију коштане сржи потребно додатних 130.000 евра.

Епархија сремска покренула је акцију прикупљања средстава. Помоћ за о. Владимира можете уплатити на текући рачун број 205-9011005008373-28, Комерцијална банка, на име Сретена Лазаревића; сврха: лечење свештеника Владимира.

УНИШУ

Слава нишког стоматолога

Дечја превентивна стоматологија Дома здравља у Нишу, уз подршку и сарадњу Призренске богословије Светог Кирила и Методија у Нишу, прославила је своју Крсну славу – Светог свештеномуученика Антипу Пергамског, кога Православни Исток слави као Светитеља заштитника свих који пате од зубних болести.

Славски колач је освештао ректор Призренске богословије прота Милутин Тимотијевић у храму Вакрсења Христовог Хиландарског метоха у Нишу. У свечаној сали Богословије је приређен и пригодан програм поводом Славе, у коме су учешће, поред ученика Богословије, узели и ученици Музичке и Уметничке у Нишу, као и деца предшколског узраста. Окупљене је, у име Епископа нишког ГГ Јована, поздравио прота Милутин, ректор Богословије.

Овогодишњи домаћин Славе била је dr sci dent Миљана Петровић Пуношевац.

Јереј Дејан Крстин

Центар за културу и образовање Раковица и Књижевно друштво „Раковица“ расписују конкурс за

Сабор духовне поезије

Право учешчћа имају сви песници који пишу на српском језику.

Учесници достављају по три песме (у три примерка) под шифром (у посебној коверти послати решење шифре). Конкурс је отворен до 15. јула 2013. године. Избор најбољих радова извршиће стручни жири који ће прогласити резултате и рангирати их по вредности (1, 2. и 3. место). Најбољи песници биће награђени златничима Св. Саве. Жири ће одабрати и три песме за похвалу. Од најбољих радова биће објављена антологија „САБОР ДУХОВНЕ ПОЕЗИЈЕ“ за 2013. годину.

Место и време одржавања Сабора: Порта манастира Раковица, Мала Госпојина 21. септембар 2013. године у 11 часова, или Центар за културу и образовање Раковица. Радове слати на адресу: Центар за културу и образовање Раковица, 11.090 Раковица, Мишка Крањца 7, са назнаком: „За Сабор.“

Контакт телефон: 011/3582-493, e-mail: kcrakovica@gmail.com.

Душан Милановић (1931–2013)

У четвртак, 12. априла 2013. год., у 83. години живота уснуо је у Господу у Мајдану код Мркоњић Града дугогодишњи предсједник Црквене општине Језеро. Опијело је служено 13. априла у Мајдану, а служило је 17 свештеника и два ћакона. Од покојника се бесједом у име присутних свештеника обратио бивши парох језерски, а сада прињаворски протонајмјесник Душко Дринић.

Душан, син Тривуна Милановића, рођен је 1931. године у селу Чираковац, општина Мркоњић Град. Када је имао четири године отац му умире, тако да његово дјетињство бива веома тешко. По завршетку Другог свјетског рата у великој неимаштини Душан иде у најам да би се прехранио. По доласку из војске упознаје своју супругу Стоју са којом ступа у Свету тајну брака и стиче три сина и једну кћерку. Од своје ране младости привржен својој вјери и Православној Цркви. Био је активан члан Цркве; учествује у обнови Храма Св. великомученика кнеза Лазара у Језеру, који је порушен 1941. г. Имао је јаку вјеру праћену добрим дјелима што је пренио и на своју

ју дјецу усадивши у њих вјеру православну. Половином осамдесетих година је изабран за предсједника Црквене општине Језеро, на овој дужности остаје све до свог упокојења.

Велико страдање и протјеривање са вјековних огњишта српски народ у Републици Српској је доживио у септембру 1995. године, када је и Душан са својом породицом морао да напусти своје родно село. Становништво мркоњићког краја се 1996. године враћа на своја порушена и попаљена огњишта, а међу њима је и Душан са својом породицом. Започиње обнова порушених домова, као и изградња новог храма у Језеру у чију се градњу Душан и његови синови активно укључују.

На дан освећења, 2007. године, одликован је Архијерејском граматом Епископа бањалучког Г. Јефрема. Његово име уписано је у многим манастирима и црквама – познато и признато на далеко, а вјерујем да ће га и Господ познати и признати, и да ће у сусрету са Спаситељем чути Његов глас: „Добри и вјерни слуго, у малом си био вјеран, над многим ћу те поставити – уђи у радост Господара свога.“

Протонамјесник Душко Дринић

Ђорђе Стојиљковић (1954–2012)

Ђорђе Стојиљковић је рођен 1954. у Београду, у грађанској породици од оца Живка и мајке Радмиле.

После завршетка Стоматолошког факултета у Београду запошљава се у Дому здравља Житиште. Иако је сваког дана путовао више од 100 km у једном смеру, сматрао је да је то прилика да стекне искуство у стручни и сигурност у раду. Године 1989. отвара једну од првих приватних ординација у Београду. Истовремено, учествује у различитим хуманитарним акцијама, – пријеђује се раду Амбуланте милосрђа „Свети Лука“, скupљању лекова за Србе на Косову и Метохији кроз акције које организује Српска Православна Црква.

За директора Савезног завода за заштиту здравља именован је 2001. године. Од свих активности током рада у Заводу посебно се издвајају: руковођење сарадњом Србије и Црне Горе са Светском здравственом организацијом; учешће, у својству националног координатора за здравствене пројекте Србије и Црне Горе, у пројектима Пакта за стабилност (2002–2008), руковођење пројектом Baby friendly hospital кроз пројекат UNICEF-а.

Од 2003. до 2007. године радио је као са-мостални саветник у Министарству здравља. У том периоду је био: координатор за израду Националне стратегије здравља младих; секретар Владине комисије за превенцију пушења; руководилац Комисије за израду здравственог плана за заштиту Рома у оквиру Декаде Рома; члан националне Комисије за борбу против дувана; члан националне Комисије за превенцију колоректалног карцинома и др. За директора Дома здравља Врачар изабран је јуна 2007. године.

Од 2000. године био је одборник у Општини Врачар, а посебно је био посвећен сарадњи са верским заједницама у оквиру Савета за односе са верским заједницама. Преминуо је тихо 26. септембра 2012. године у Београду окружен бригом и пажњом својих најмилијих.

Опело на Новом гробљу, у присуству родбине и многобројних пријатеља, уз појање хора Светосавске цркве „Мокрањац“, служили су надлежни парох Александар Средојевић и бивши парох, прота Слободан Јовановић, који се потресним некрологом опростио од Ђорђа.

Д. Стојиљковић

Годишњи поменprotoјереју-ставрофору проф. др Радован Биговићу

У манастиру Св. Архангела Гаврила у Земуну, 25. маја 2013. године биће служена Света Литургија, а потом годишњи помен блаженоупокојеном protoјереју-ставрофору проф. др Радовану Биговићу.

Каменорезачка радионица Јаспис и Сард

Цара Душана бр. 2, Аранђеловац
<http://www.jaspisisard.co.rs/>
064/1938710

Све за цркве – од камена:

- иконостаси
- подови
- свети престоли
- розете
- крстови, споменици
- горња места, синтроноси...

Прослава матуре - Генерација 1968-1973. из Богословије Св. Арсенија у Сремским Карловцима

Матуранти Богословије Светог Арсенија у Сремским Карловцима – генерација 1968–1973. г. – прославиће 40 година матуре, у Сремским Карловцима, 6. јуна 2013. године.

Организатори:protoјереј-ставрофор Данило Стегњајић, тел.: 022/381–702 и 065/8841–780 и protoјереј-ставрофор Велизар Живановић, тел.: 021/881–604; 881–729 и 063/7785–851.

Прослава матуре - генерација 1973-1978. из Богословије Св. Арсенија у Сремским Карловцима

Матуранти Богословије Светог Арсенија у Сремским Карловцима – генерација 1973–1978. г. – прославиће 19. и 20. јуна 2013. године годишњицу матуре.

Контакт: свештеници Миле Јокић, тел.: 063/267–913, и Стојадин Павловић, тел.: 064/800–18–08.

Прослава матуре - генерација 1978-1983. из Богословије Св. Арсенија у Сремским Карловцима

Матуранти Богословије Светог Арсенија у Сремским Карловцима – генерација 1978–1983. г. – прославиће 6. и 7. јуна 2013. године у Сремским Карловцима 30 година матуре.

Организатор је protoјереј Љубомир Кудрић.

Контакт:protoјереј-ставрофор Зоран Митровић, тел.: 034/326–402 и 063/8136–355 и протонамесник Борислав Милић, тел.: 021/892–226 и 064/800–24–57.

1. ЕЛ. ЗВОЊЕЊЕ – ИСТОЧНО – у Руса, Грка и Светогорца до данас, а код Срба до пада Деспотовине, а од 2007. наново, и то: **са програмирањем** и откуцањем часова и четвртина, а по избору и **даљинским управљањем**.

ПРЕДНОСТИ : 1.1. Звоњење не потреса звоник; 1.2. Знатно више звона стаје у исти простор; 1.3. Укључењем, односно искључењем, звоњење одмах почне, односно престане; 1.4. Качење звона је простије и знатно јефтиније; 1.5. Потрошња ел. енергије је нижа; 1.6. Ако престане ел. напајање, и дете може са лакоћом ручно звонити; 1.7. Са више звона у хармонији, могу се ручно, али и програмирано изводити мелодије – без додатних чекића и ел. магнета. Најсвежије: манастири Жича, Копорин; храм у С. Паланци.

2. **ОБНОВА** старих, механичких, од историјског значаја часовника

3. **ЧАСОВНИЦИ** нови и тачни – сами се пребацују на „зима–лето“ време.

Скуп аутора „ЖЕЛ–МИР“

CAJT: zelmir.atspace.com;

EMAIL: szeljko7@gmail.com

Телефони: 026/312 752 и 065/920 5 851; 064/20 80 145

Христос Вајскре!

АМФИА

064/167-9082 064/800-1322

АМФИА

Ибарска 40, 37000 Крушевац
037/491-138
informacije@amfia.rs
www.amfia.rs

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА
АРХИЕПИСКОПИЈА
БЕОГРАДСКО-КАРЛОВАЧКА
ПРОИЗВОДНИ ЗАВОД

НАЈВЕЋА И НАЈЛЕПШИНА ПОНУДА
СВИХ ЦРКВЕНИХ ПРОИЗВОДА У СРБИЈИ

ХРИСТОС ВАСКРСЕ!
ВАИСТИНУ ВАСКРСЕ!

КРАЉА ПЕТРА ПРВОГ 5 ТЕЛ/ФАКС: 00 381 11 30 25 220
11000 БЕОГРАД, СРБИЈА МОБ: 00 381 64 800 43 45
spc.aem.proizvodnizavod@gmail.com
proizvodni.zavod.spc@gmail.com
www.spc-aem.org